

DET KONGELIGE ARBEIDS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 38

(2001-2002)

Om lov om endring i lov 18. juli 1958 nr.
2 om offentlige tjenestetvister

*Tilråding fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet av 22.
februar 2002,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

1.1 Oversikt over lovendringsforslaget

Proposisjonen fremmes med sikte på å gjennomføre endringer i lov 18. juli 1958 om offentlige tjenestetvister. Endringene gjelder tjenestemannsorganisasjonenes forhandlingsrett i statlig sektor. Vilkårene for å få forhandlingsrett er nedfelt i tjenestetvistloven §§ 3, 4 og 6. Slik rett har tjenestemannsorganisasjoner, hovedsammenslutninger og yrkesorganisasjoner, så fremt vilkårene er oppfylt. Departementet fremmer med dette forslag til enkelte endringer i vilkårene for forhandlingsrett.

Departementet fremmer også forslag til endring av lovens virkeområde. Det er kun tale om en mindre justering som vil innebære at lov om statens tjenestemenn av 4. mars 1983 og lov om offentlige tjenestetvister får samme virkeområde. Departementet vil dessuten foreslå ny lovhjemmel for å føre arbeidstakere ut av loven.

1.2 Bakgrunnen for lovforslaget

På bakgrunn av situasjonen i norsk økonomi og et nokså turbulent lønnsoppgjør i 1998 inviterte regjeringen Bondevik hovedorganisasjonene i arbeidslivet til en inntektspolitisk konferanse på Torbjørnsrud i desember 1998. På konferansen ble det enighet om å nedsette fire partssammensatte utvalg, herav tre utvalg med det formål å fornye det inntektspolitiske samarbeidet.

Foreliggende lovforslag er i hovedsak fremsatt på bakgrunn av arbeidet som er utført i 2 av disse utvalgene. Utvalget for tarifforhandlingssystemet ble oppnevnt ved Kongelig resolusjon 28. mai 1999, og avga sin innstilling 2. april 2001, NOU 2001:14 «Vårens vakreste eventyr ...?». Alle de største organisasjonene i arbeidslivet var representert, herunder også representanter fra kommunal og statlig sektor. Utvalget ble ledet av nåværende høyesterettsdommer Ingse Stabel.

Utvalget for tarifforhandlingssystemet, heretter kalt tarifforhandlingsutvalget eller utvalget, hadde under sitt arbeid bl.a. kontakt med Utvalget for sysselsetting og verdiskapning (Holdenutvalget). Dette utvalget ble oppnevnt ved Kongelig resolusjon 23. april 1999, og avga sin utredning, «En strategi for sysselsetting og verdiskapning,» 30. juni 2000 (NOU 2000:21). Utvalget støtter samlet hovedpunktene i Holdenutvalget, og har samlet seg om en videreutvikling av strategien for et fortsatt inntektspolitisk samarbeid, slik Holdenutvalget foreslo.

De øvrige to utvalgene som ble nedsatt var for det første «Forberedelse av inntektsoppgjøret 1999» (Arntzenutvalget). Innstillingen ble avgitt 1. mars 1999 og er inntatt i NOU 1999:14. Det andre utvalget var «Nytt millennium - nytt arbeidsliv?» som avga sin innstilling 2. desember 1999. Innstillingen er inntatt i NOU 1999:34 (Colbjørnsenutvalget).

I NOU 2000:21 samlet Holdenutvalget seg om følgende vurderinger:

«Hensikten med det inntektspolitiske samarbeidet er gjennom en koordinert lønnsdannelse å oppnå lavere ledighet på varig basis enn det ville vært mulig uten slik koordinering.»

Videre:

«Et koordinert system for lønnsfastsettelse innebærer at det i forkant av tariffrevisjoner foreligger en felles forståelse mellom hovedorganisasjonene på arbeidstaker- og arbeidsgiversiden om de økonomiske rammebetingelsene for oppgjørene.»

Når det gjelder lønnsdannelsen i offentlig sektor konkluderer Holdenutvalget med at:

«Etter utvalgets vurdering åpner tariffavtalene i både det statlige og kommunale tariffområdet for betydelig grad av fleksibilitet i lønnsdannelsen, avhengig bl.a. av hvor mye som settes av til justeringsforhandlinger og lokale tillegg. For å finne løsninger som kan fungere uten store konflikter, må imidlertid partene enes om et felles syn på prinsipper for felles lønnsdannelse i offentlig sektor.»

Tarifforhandlingsutvalget har i kapittel 11 i NOU 2001:14 gjennomgått statlig sektor med utgangspunkt i tjenestetvistloven. Utvalget peker på at tjenestetvistloven i det vesentlige har stått uendret siden 1958, og at det kan være nødvendig med en revisjon. Intensjonen om at hovedsammenslutningene skal ha en sentral plass bør opprettholdes slik at det stilles krav til forhandlingsrett tilpasset den utvikling som har skjedd. Utvalget foreslår bl.a. konkrete innskjerpinger i tjenestetvistloven § 3, som regulerer vilkår for å kunne få forhandlingsrett som hovedsammenslutning.

Utvalget er videre opptatt av utsiktene fremover når det gjelder partsforhold og forhandlingsberettigede organisasjoner i statlig sektor. Siden midten av syttitallet og frem til siste halvdel av nittitallet har det på organisasjonssiden vært relativt stabile forhold. I det statlige tariffområdet har man hatt tre hovedsammenslutninger, samt Norsk Lærerlag og en frittstående organisasjon. I de senere år er dette bildet blitt endret. Det foregår for tiden betydelige endringer på organisasjonssiden i norsk arbeidsliv, ikke minst innen statssektoren. Flere forbund og andre enkeltstående arbeidstakerorganisasjoner har meldt seg ut, eller blitt stående uten medlemskap i en hovedsammenslutning. Det pågår også organisasjonspolitiske diskusjoner om hvilken tilhørighet og struktur det enkelte forbund eller organisasjon skal ha i fremtiden.

Norsk Lærerlag, Lærerforbundet, Norsk Sykepleierforbund og Politiets Fellesforbund stiftet 10. desember 2001 Utdanningsgruppenes Hovedorganisasjon (UHO). I forbindelse med stiftelsen ble også Norsk Fysioterapeutforbund og Norsk Ergoterapeutforbund opptatt som medlemmer. Ved brev fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet av 20. desember 2001 ble UHO gitt forhandlingsrett som hovedsammenslutning i statlig sektor.

Det er et mål å kunne gjennomføre forhandlinger og løsning av interesse tvister på en måte som er rasjonell for staten, og som er betryggende i forhold til utøvelse av anerkjente prinsipper i forhold til organisasjonene. En utvikling på organisasjonssiden i retning av flere frittstående foreninger vil gjøre det vanskelig med en samordning. Lønnsoppgjørene i staten forutsetter deltakelse fra organisasjoner med bredde og størrelse som kan forplikte seg og ta ansvar for helhetsløsninger innenfor tariffområdet. Utvalget konstaterer at tje-

nestetvistloven har fungert godt og ønsker på denne bakgrunn å videreføre lovens intensjoner og prinsipper, da disse gir grunnlag for helhetlige og balanserte løsninger.

Departementet har på bakgrunn av hva som har fremkommet i de ovennevnte utvalgsarbeid, valgt å fremme en proposisjon der lovforslagene har som formål å opprettholde og styrke hovedsammenslutningenes posisjon i det statlige tarifforhandlingssystemet.

1.3 Forslag til endringer - sammendrag

1.3.1 Lovens virkeområde

Som følge av at stillingshjemmelsystemet ble endelig opphevet av Stortinget 22. mars 2001 med virkning fra 1. oktober 2001, har henvisningen i loven til organisert statsstilling mistet mye av sin betydning. Det foreligger ikke lenger organiserte statstillinger i budsjettmessig sammenheng, idet statlige virksomheter innenfor sine budsjettmessige rammer står fritt til å inndra og opprette stillinger.

Antall overenskomstlønte arbeidstakere er i de senere år betydelig redusert og det tradisjonelle skillet mellom tjenestemenn og de såkalte statsarbeidere er nærmest borte.

Departementet foreslår derfor at tjenestetvistlovens omfangsbestemmelse igjen knyttes til det opprinnelige hovedvilkår fra 1958 «ansatt i statens tjeneste». Lovens krav vil da være at arbeidstakeren må være helt eller delvis ansatt i statens tjeneste.

Virkeområdet for tjenestetvistloven foreslås gjort sammenfallende med tjenestemannsloven, jf. denne lovs § 1 nr. 1. Departementet kan ikke se avgjørende argumenter som tilsier at tjenestetvist- og tjenestemannsloven bør ha ulikt anvendelsesområde og foreslår at begge lover får samme ordlyd. Lovteknisk er dette også en fordel selv om enkelte presiseringer vil være nødvendige. Disse er omtalt nedenfor i punkt 5.3.

1.3.2 Vilkårene for forhandlingsrett

Departementet vil foreslå at vilkårene i § 3 for å få forhandlingsrett som hovedsammenslutning endres. Formålet bak de vurderinger og endringsforslag som fremkom i en høringsrapport departementet har utarbeidet (se punkt 2 nedenfor) er å videreføre intensjonene i tjenestetvistloven om at hovedsammenslutningene skal ha en sentral plass og posisjon i forhold til de frittstående organisasjonene når det gjelder å utøve forhandlingsretten. Departementet legger til grunn at det fortsatt er ønskelig med representative og store organisasjoner som ivaretar et helhetssyn når det gjelder statlige arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår. Departementet opprettholder derfor forslaget om at vilkårene for å få forhandlingsrett som hovedsammenslutning endres. Forslaget går ut på at organisasjonene må representere 5 virksomheter og ha 20.000 medlemmer, eller representere 3 virksomheter og ha 40.000 medlemmer. Allerede etablerte hovedsammenslutninger må kun tilfredsstillende gjeldende krav om 10.000 medlemmer og representere 5 virksomheter (etater).

Departementet vil foreslå at tjenestetvistloven § 3 første ledd formuleres i samsvar med tarifforhandlingsutvalgets enstemmige forslag.

For så vidt angår hovedsammenslutninger som allerede er etablert er departementet enig med utvalget. Her bør lovens vilkår slik de er i dag opprettholdes. Lovens nåværende annet ledd omformuleres og blir nytt siste ledd.

Departementet foreslår også endringer i vilkårene for å få forhandlingsrett som yrkesorganisasjon. Departementet følger opp alternativ 3 fra ovennevnte høringsrapport. Se punkt 8.4 nedenfor. Dette betyr at en yrkesorganisasjon må ha minst 200 medlemmer. Også her vil lovens någjeldende vilkår opprettholdes for etablerte forhandlingsberettigede yrkesorganisasjoner.

2 Høringsrapporten

2.1 Høring

En rapport om tjenestemannsorganisasjonenes forhandlingsrett i statlig sektor mv. ble sendt fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet 1. juni 2001 med høringsfrist 1. september 2001. Denne er i det følgende omtalt som «høringsrapporten», «rapporten» eller «høringsforslaget».

Rapporten ble sendt til:

- Statsministerens kontor
- Samtlige departementer
- Riksrevisjonen
- Stortingets ombudsman for forvaltningen
- Regjeringsadvokaten
- Arbeidsretten
- Riksmeklingsmannens kontor
- Statens lønnsutvalg v/formann sorenskriver Stein Husby
- LO Stat
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat (YS-S)
- Akademikerne
- Akademikernes Fellesorganisasjon (AF)
- Norsk Lærerlag
- Politiets Fellesforbund
- Norges Ingeniørorganisasjon (NITO)
- Norges Farmaceutiske Forening
- Uavhengige Fagforeningers Forum
- Den Norske Advokatforening
- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH)
- Arbeidsgiverforeningen NAVO
- Kommunenes Sentralforbund (KS)
- Oslo Kommune
- Professor ved Handelshøyskolen BI Stein Evju
- Professor ved Universitetet i Oslo Henning Jakhelln

2.2 Høringsrapportens forslag

Rapporten tok for seg følgende punkter:

- Lovens virkeområde ble foreslått justert. Tjenestetvistloven får samme virkeområde som tjenestemannsloven. Forslaget har til hensikt å gjøre rettsstillingen mer oversiktlig.
- Det ble foreslått etablert en lovhjemmel for å kunne føre arbeidstakere ut av loven hvis dette i fremtiden vil vise seg ønskelig.
- Vilkårene for å få forhandlingsrett som hovedsammenslutning ble foreslått endret. Nye vilkår er at organisasjonene enten representerer 5 virksomheter og har 20.000 medlemmer, eller representerer 3 virksomheter og har 40.000 medlemmer. Etablerte hovedsammenslutninger må kun til-

- fredsstille gjeldende krav om å representere 5 virksomheter og ha 10.000 medlemmer.
- Vilkårene for å få forhandlingsrett som tjenestemannsorganisasjon opprettholdes som i dag.
 - Vilkårene for å få forhandlingsrett som yrkesorganisasjon ble foreslått endret. Forslaget innebar at Kongen kunne gi forhandlingsrett til en slik organisasjon når den er landsomfattende, har 200 medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.
 - Som følge av ovennevnte forslag, foreslo departementet også enkelte andre endringer i forhandlingsretten (§§ 4 og 6).
 - Departementet foreslo i rapporten at det ikke skal gjøres noen lovendring når det gjelder forholdet mellom hovedtariffavtale og særavtale (lovens § 11).
 - Rapporten tok opp forslag til endringer i lovens § 20 på bakgrunn av Europarådets vurdering av fredspliktsreglene i tjenestetvistloven.
 - Rapporten beskrev forholdet mellom Rikslønnsnemndas kompetanse og de særskilte voldgiftsordninger i staten. Det ble fremmet forslag om endring i bestemmelsene om Rikslønnsnemndas sammensetning (§ 26).

2.3 Høringssvar

Departementet mottok høringssvar fra følgende instanser:

- Akademikerne
- Arbeidsdirektoratet
- Arbeidsgiverforeningen NAVO
- Arbeidsrettens formann
- Barne-og familiedepartementet
- Den Norske Advokatforening
- Den Norske Jordmorforening
- Finans- og tolldepartementet
- Fiskeridepartementet
- Forsvarsdepartementet
- Justisdepartementet
- Kirke-, utdanning- og forskningsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Kommunenes Sentralforbund (KS)
- Landbruksdepartementet
- LO Stat
- Luftfartsverket
- Lærerforbundet (tidl. medlem av AF)
- Miljøverndepartementet
- Norges Farmaceutiske Forening
- Norges Ingeniørorganisasjon (NITO)
- Norsk Helse- og Sosialforbund
- Norsk Lærerlag
- Norsk Sykepleierforbund (tidl. medlem av AF)
- Norske Fysioterapeuters Forbund (tidl. medlem av AF)
- Nærings- og handelsdepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Oslo Kommune

- Politiets Fellesforbund
- Professor ved Handelshøyskolen BI Stein Evju
- Riksmeklingsmannen
- Rikstrygdeverket
- Samferdselsdepartementet
- Sosial- og helsedepartementet
- Statens helseundersøkelser
- Uavhengige Fagforeningers Forum
- Universitet- og Høgskoleutdannedes Forbund (tidl. medlem av AF)
- Utenriksdepartementet
- Vegdirektoratet
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat (YS-S)

2.4 Høringsinstansenes syn - hovedsynspunkter

Totalt innkom 40 høringssvar, hvorav åtte ikke hadde merknader til rapporten. Sistnevnte åtte høringsinstanser var departementer. Arbeids- og administrasjonsdepartementet ser på høringssvarene fra disse departementene som en tilslutning til de fremsatte forslag.

Flere av høringsinstansene har visse formelle og mer overordnede merknader til høringsrapporten, og departementet vil nedenfor gi en kort oversikt over disse, samt gjengi enkelte konkrete innspill til høringsrapportens forslag.

Hovedsammenslutningene *LO Stat*, *Akademikerne*, *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat (YS-S)* og *Norsk Lærerlag (NL)*, som representerer mellom 80 - 90 % av organiserte arbeidstakere i staten, støtter i hovedsak de fremsatte forslag. Akademikernes representant i tarifforhandlingsutvalget støttet utvalgets forslag om å skjerpe vilkårene for å få forhandlingsrett som hovedsammenslutning. I høringsrunden har imidlertid *Akademikerne* endret syn og støtter ikke lenger forslaget. Denne hovedsammenslutningen ønsker å beholde eksisterende vilkår uforandret. Innvendingen *Akademikerne* har mot den foreslåtte innskjerping av vilkårene er i hovedsak at store virksomheter som Posten og NSB er blitt ført ut av staten. Dette medfører en reduksjon i antall statsansatte. Begrunnelsen for de skjerpede krav synes dermed, etter organisasjonens oppfatning, å være falt bort.

I tillegg hevder *Akademikerne*, at det er prinsipielt betenkelig, at den lov som regulerer forhandlingsordningen i statstjenesten, forvaltes av samme forvaltningsorgan som representerer staten i forhandlinger med organisasjonene. *Norges Ingeniørorganisasjon (NITO)* er av den oppfatning at Kommunal- og regionaldepartementet bør få overført ansvaret for tjenestetvistloven. Dette for å sikre en enhetlig forståelse av arbeidstvistlovgivningen. Professor ved BI og mangeårig formann i Arbeidsretten *Stein Evju* mener at revisjonen av tjenestetvistloven bør utsettes i påvente av revisjonen av arbeidstvistloven. Dette på grunn av overslagseffekten arbeidstvistloven vil kunne ha på tjenestetvistloven.

Det har kommet inn mange merknader til de foreslåtte endringer til § 3 om vilkårene for forhandlingsrett. Forhold som blir tatt opp i høringssvarene er svært forskjellige. De største hovedsammenslutningene *LO Stat* og *YS-S* støtter de fremsatte forslag med den begrunnelse at man ser det som viktig å styrke forhandlingsordningen og hovedsammenslutningenes posisjon i sta-

ten. Akademikerne ønsker som nevnt å beholde eksisterende vilkår uforandret. De fleste departementer og arbeidsgiverorganisasjoner har ikke merknader til de foreslåtte vilkår for forhandlingsrett. Flere av de frittstående organisasjonene går imot en innskjerpning av disse.

Justisdepartementet og Samferdselsdepartementet reiser prinsipielle spørsmål om de foreslåtte begrensninger i forhandlingsretten i § 3 er i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser. Forslagene berører ifølge Justisdepartementet rettighetene nedfelt i ILO-konvensjoner, den reviderte sosialpakten artikkel 5, FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter artikkel 8, og for så vidt også den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 11 og FN-konvensjonen om sivile- og politiske rettigheter artikkel 22. Justisdepartementets anførsler er kommentert nedenfor under punkt 6.1.

Høringssvarene er for øvrig nærmere kommentert under behandlingen av de enkelte lovendringsforslag.

3 Forholdet til lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister

Utvalget for tarifforhandlingssystemet fremmet også forslag om endringer i arbeidstvistloven. Departementet har vurdert om man burde avvente endringer i arbeidstvistloven før man fremmet forslag om endringer i tjenestetvistloven. Som følge av betydelige endringer på organisasjonssiden i statlig sektor, har departementet kommet til at endringer i lovens virkeområde og i vilkårene for forhandlingsrett bør fremmes nå. Andre endringer, herunder en generell modernisering av loven bør utstå til et senere tidspunkt. Omfanget av en videre revisjon vil også i noen grad avhenge av hvordan Kommunal- og regionaldepartementet vil behandle innstillingen fra tarifforhandlingsutvalget. Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil derfor komme tilbake til flere av de spørsmål som ble tatt opp av utvalget.

I en slik sammenheng vil en også vurdere å komme tilbake til de forslag som ble drøftet i rapporten, men som bl.a. på grunn av de innkomne høringsuttalelser er blitt lagt til side i denne omgang. Se punkt 4 nedenfor.

4 Temaer i høringsrapporten som ikke munner ut i lovendringsforslag

4.1 Avledet forhandlingsrett etter lovens § 4 siste ledd

4.1.1 Gjeldende rett

Departementet foreslo i høringsrapporten endringer i denne bestemmelse, men har etter en fornyet vurdering basert på høringsinstansenes syn, kommet til at det ikke skal fremmes forslag til endringer.

Reglene om såkalt «avledet forhandlingsrett» kan føres tilbake til forhandlingsloven av 6. juli 1933 og fellesreglement av samme dato hvor det i § 3 annet ledd het:

«Anerkjennelse av en organisasjon som forhandlingsberettiget omfatter samtidig organisasjonens underavdelinger (kretser, avdelinger, distriktsforeninger, ledd, lokalforeninger og lignende) for såvidt disse ikke opptar medlemmer utenfor hovedorganisasjonen.»

Organisasjoner som ikke fyller kravene i lovens § 3 har ingen regulær forhandlingsrett. Står slike organisasjoner alene får de ingen forhandlingsrett etter tjenestetvistloven. Går de inn som medlem og underavdeling til en forhandlingsberettiget organisasjon får de en begrenset forhandlingsrett, dvs. forhandlingsrett om avgrensede lokale spørsmål. Som selvstendig forhandlingsberettiget organisasjon regnes imidlertid kun organisasjoner som tilfredsstiller kravet til forhandlingsrett i lovens § 3. Dette vil kunne være en hovedsammenslutning, en tjenestemannsorganisasjon eller en yrkesorganisasjon.

Fyller først en organisasjon vilkårene for forhandlingsrett, får også underavdelingene av en slik organisasjon etter lovens § 4 tredje ledd rett til å kreve forhandlinger om «avgrensede, lokale spørsmål». Dette syn er overensstemmende med Frimann Dahls oppfatning (Tjenestetvistloven, 4. utgave 1979 side 35):

«Det er derfor ikke imot lovens intensjoner at forhandlingsberettigede organisasjoner opptrer i forhandlingene selv om de skulle ha bare ett medlem på vedkommende arbeidsplass.»

Bestemmelsen har vært praktisert slik at tjenestemannsorganisasjoner som står tilsluttet en hovedsammenslutning, men som ikke fyller vilkårene for forhandlingsrett, også har «avledet forhandlingsrett» selv om det ikke dreier seg om avgrensede lokale spørsmål. Se note 12 til tjenestetvistloven i Karnov norsk kommentert lovsamling 1999 (kommentarer ved Edvin Saastad).

4.1.2 Høringsforslag og høringsinstansenes syn

I den grad tjenestetvistloven § 4 gir en yrkesorganisasjon avledet forhandlingsrett, er Tarifforhandlingsutvalget av den oppfatning at bestemmelsen må endres til bare å gjelde hovedsammenslutninger. Utvalget legger til grunn at

forhandlingsretten for en yrkesorganisasjon må begrenses til kun å omfatte de lønns- og arbeidsvilkår som har naturlig sammenheng med det yrkesbegrep som er lagt til grunn.

LO Stat og *YS-Stat* støtter departementets lovendringsforlag i høringsrapporten om å følge opp utvalgets forslag slik at den avledede forhandlingsretten i tjenestetvistloven § 4 siste ledd endres til å gjelde tjenestemannsorganisasjoner og underavdelinger av hovedsammen-slutninger. *Akademikerne* vil opprettholde någjeldende bestemmelser som gir yrkesorganisasjonen avledet forhandlingsrett. Heller ikke *Lærerforbundet* ønsker at det foretas endringer i forhold til hva som er gjeldende rett i dag. *Norsk Lærerlag* vil ikke skille mellom yrkesorganisasjoner og tjenestemannsorganisasjoner når det gjelder den avledede forhandlingsrett. *Kommunal- og regionaldepartementet* etterlyser en nærmere begrunnelse for hvorfor visse arbeidstakerorganisasjoner fratras den avledede forhandlingsretten. Øvrige *departement* har ingen innvendinger mot forslaget. Det har heller ikke de *arbeidsgiverorganisasjoners* som har avgitt høringssvar.

NITO støtter ikke forslaget, men foreslår i stedet at loven endres slik at det klart fremgår at den også gjelder «underavdelinger av yrkesorganisasjoner». *Norsk Sykepleierforbund* hevder at endringen vil innebære en klar svekkelse av forhandlingsretten for yrkesorganisasjonene, og går klart imot det fremsatte forslag. *Norges Farmaceutiske Foreningsier* at «konsekvensen av forslaget til tilføyelse i siste ledd synes uklar. Slik vi leser det, innebærer forslaget at organisasjoner uten tilknytning til hovedorganisasjoner ikke har rett til slike forhandlinger som omtales i bestemmelsen. Dermed er dette enda et eksempel på begrensning av forhandlingsretten som vi ikke kan akseptere.»

Professor Stein Evju hevder at de foreslåtte endringer i reglene om avledet forhandlingsrett er «en prinsipielt vidtgående endring», som ikke er tilstrekkelig begrunnet.

4.1.3 Departementets vurdering og forslag

Departementet var opprinnelig enig med tarifforhandlingsutvalget og foreslo at avledet forhandlingsrett bare skulle gjelde for tjenestemannsorganisasjon som er medlem av en hovedsammenslutning.

Hovedtariffavtalen i staten har en rekke bestemmelser om lokale forhandlinger. Disse er nedfelt i avtalens punkt 2. Departementet legger stor vekt på at enkelte forhandlinger om lønns- og arbeidsforhold skal foregå lokalt på virksomhetsnivå.

Etter en samlet vurdering vil departementet ikke foreslå endringer i § 4 om avledet forhandlingsrett på det nåværende tidspunkt.

4.2 Tjenestetvistloven § 11

I lovens § 11 første ledd sondres det mellom hovedtariffavtaler og særavtaler. Forhandlingssystemet i det statlige tariffområdet er basert på partenes frie valg med hensyn til hva som skal reguleres i hovedtariffavtalen og hva som skal utskytes til særavtaler.

Etter gjeldende rett beror det, etter departementets syn, på hovedtariffavtalen hva som kan være gjenstand for særavtale. Det vises i denne sammen-

heng til en dom i Arbeidsretten inntatt i ARD 1999 side 44. Retten la enstemmig til grunn at hva som er forhandlingsgjenstand i tariffperioden, og således kan undergis behandling etter lovens regler om særavtaler, vil bero på «hovedtariffavtalens omfang og hva som er regulert gjennom den». Når hovedtariffavtalen regulerer et spørsmål om lønns- og arbeidsvilkår, og den ikke uttrykkelig eller forutsetningsvis åpner for at den kan fravikes gjennom særskilte forhandlinger, har den enkelte tariffbundne part ikke krav på at interesselvstvistsspørsmål i tariffperioden blir behandlet etter lovens regler for særavtaler og heller ikke undergis voldgiftsbehandling.

På grunnlag av ovennevnte arbeidsrettsdom legger departementet til grunn, at krav i tariffperioden om opprettelse av særavtale vedrørende kompensasjon for arbeidsplikter som tilligger vedkommende stilling, må ha særlig grunnlag eller hjemmel, med mindre hovedtariffavtalepartene er enige om å gjøre kravet til forhandlingsgjenstand. Særlig grunnlag kan være hovedtariffavtalens punkt 2.3 (lokale forhandlinger). Et slikt grunnlag kan også være at kravet er knyttet til særlige lønns- og arbeidsvilkår (særskilte tema) som tidligere har vært gjenstand for regulering mellom partene (f.eks i en eksisterende særavtale). Hovedtariffavtalepartene kan også bli enige om å ta spørsmål opp til forhandlinger i tariffperioden. Såfremt partene blir enige om dette, vil de kunne endre lønns- og arbeidsvilkår, samt etablere nye vilkår. Kompensasjon for nye arbeidsplikter som ikke er regulert i tariffavtale, vil også kunne danne grunnlag for opprettelse av tariffavtale, såfremt partene er enige om dette.

Selv om hovedtariffavtalen tar sikte på å gi en helhetlig regulering av lønns- og arbeidsvilkårene i tariffperioden, må det i hvert enkelt tilfelle avgjøres konkret hva som er regulert i avtalen. Rettstilstanden slik departementet oppfatter den er forøvrig omtalt i høringsrapporten. På grunnlag av ovennevnte arbeidsrettsdom, samt det som er redegjort for ovenfor, legger departementet til grunn at rettstilstanden er klargjort og vil ikke foreslå lovendringer.

4.3 Megling

Tarifforhandlingsutvalget har vurdert om meglingsfristene i tjenestetvistloven bør samordnes med arbeidstvistloven. Utvalget kom imidlertid til at meglingsfristene i tjenestetvistloven § 17 burde opprettholdes. Departementet støtter utvalgets syn. Utvalget kom også med flere andre forslag vedrørende meglingsreglene i arbeidstvistloven. Dersom Kommunal- og regionaldepartementet foreslår endringer her, vil departementet vurdere om disse også bør lovfestes i tjenestetvistloven. Se også punkt 3.

4.4 Tjenestetvistloven § 20 nr. 4 - Forholdet til Den europeiske sosialpakt (ESP art. 6 nr. 4)

Lovens § 20 nr. 4 nedlegger forbud mot arbeidskamp for enkelte grupper tjenestemenn som ikke er medlem av en tjenestemannsorganisasjon som er part i hovedtariffavtalen. Dette gjelder tjenestemenn som er medlemmer av en ikke-forhandlingsberettiget tjenestemannsorganisasjon og uorganiserte tje-

nestemenn. Tjenestemenn i en forhandlingsberettiget organisasjon som ikke har inngått tariffavtale er ikke omfattet av fredspliktbestemmelsen i tjenestetvistloven § 20 nr. 4. Det har blitt reist kritikk fra Sosialpaktens organer (Ekspertkomiteen i Conclusions XV-1 side 16) mot enkelte bestemmelser i § 20. Departementet foreslo i høringsrapporten at forbudet mot arbeidskamp kun skulle omfatte medlemmer av en ikke-forhandlingsberettiget organisasjon i vedkommende virksomhet. På bakgrunn av høringsvarene og rekkevidden av ESP artikkel 6 nr. 4, vil departementet i denne omgang ikke fremme forslag til endring av § 20 nr. 4. Departementet legger stor vekt på at Norges folkerettslige forpliktelser blir ivaretatt i nasjonal lovgivning. En vil komme tilbake til tolkningen av fredspliktsreglene i tjenestetvistloven etter å ha rådført seg nærmere med Sosialpaktens organer. Forhandlingsretten og forholdet til folkeretten er for øvrig drøftet under punkt 6.1.

4.5 Rikslønnsnemndas sammensetning

Rikslønnsnemnda skal i den enkelte sak settes med 7 medlemmer. Se lov 19. desember 1952 nr. 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister § 2. Fem av disse oppnevnes av Regjeringen for 3 år av gangen. Tre av de faste medlemmene er uavhengige av Regjeringen og partene i arbeidslivet. De oppnevnes hovedsakelig blant ledende økonomer, jurister eller lignende. Når nemnda behandler tvister etter tjenestetvistloven, er det staten ved Arbeids- og administrasjonsdepartementet som representerer arbeidsgiverinteressene, mens tjenestemannsinteressene ivaretas av den mest representative hovedsammenslutningen.

Den sammensetning som Rikslønnsnemnda har etter tjenestetvistloven § 26, har vist seg å være hensiktsmessig med hensyn til at nemnda skal være funksjonsdyktig og inneha nødvendig kompetanse. Departementet foreslo derfor i høringsrunden å følge opp forslaget fra flertallet i utvalget som sikret at den mest representative arbeidstakerorganisasjon blant de statsansatte, skulle sitte som representant i Rikslønnsnemnda. Dette ble gjort ved at uttrykket «representerer tjenestemann i statsstilling» ble foreslått tatt inn fremfor eksisterende ordlyd «representerer tjenestemannsinteresser» i tjenestetvistloven § 26 første ledd.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at det ikke er nødvendig med den foreslåtte presisering i lovteksten. For de medlemmer som representerer arbeidstakerinteresser stilles det ingen formelle krav. Det er imidlertid lovens forutsetning at det medlem som representerer tjenestemannsinteresser i nemnda skal være representativ for disse interesser. I praksis utpekes medlemmet som skal representere tjenestemannsinteresser fra en av de forhandlingsberettigede hovedsammenslutningene. Den mest representative og største hovedsammenslutningen har det faste medlemmet, mens de øvrige forhandlingsberettigede hovedsammenslutningene oppnevner varamedlemmer. På denne bakgrunn anses det som unødvendig å endre lovteksten.

4.6 Lovens § 29 siste ledd og tjenestemannsorganisasjons krav på hovedtariffavtale

Ved lovendring av 11. juni 1982 ble lovens § 29 endret. Det har vært reist spørsmål om endringen har hatt de tilsiktede virkninger. Departementet vil komme tilbake til dette spørsmål ved en generell revisjon av loven.

5 Lovens virkeområde - forslag til endringer

5.1 Gjeldende rett

Tjenestetvistloven § 1 første ledd har i dag denne ordlyd:

«Denne lov omfatter enhver arbeidstaker som er fast eller midlertidig ansatt i organisert statsstilling (regulativlønnen). Kongen kan bestemme at loven også skal gjelde arbeidstakere i ikke-organiserte statsstillinger (overenskomstlønte). Før slik avgjørelse treffes, skal den hovedsammenslutning eller organisasjon som disse arbeidstakere er tilsluttet, være gitt adgang til uttalelse.»

Tjenestetvistloven § 1 fikk sin nåværende ordlyd ved lovendring 19. juni 1969 nr 74. For å omfattes av loven må arbeidstakeren være fast eller midlertidig ansatt i organisert statsstilling. Dette innebar at en arbeidstaker var ansatt i en stillingshjemmel opprettet av Stortinget i samsvar med bevilgningsreglementets § 10. I 1969 var alle stillinger som var opprettet av Stortinget omfattet av hovedtariffavtalens fellesbestemmelser og lønnet etter dette lønnsregulativ. Stortinget vedtok 19. juni 1997 en rekke reformer i Stortingets behandling av stats- og nasjonalbudsjettet. Blant annet ble bevilgningsreglementets § 10 som en prøveordning opphevet frem til 30. september 2001. Ordningen er nå permanent opphevet ved Stortingets vedtak av 22. mars 2001.

Den opprinnelige ordningen i tjenestetvistloven var at loven omfattet enhver arbeidstaker som var ansatt i statens tjeneste og dessuten hadde en oppsigelsesfrist på to måneder eller mer. En såkalt «statsarbeider» var ikke ansatt i en stilling opprettet av Stortinget. Disse arbeidstakere hadde kortere oppsigelsesfrist og var derfor ikke omfattet av loven. Den opprinnelige formulering av lovens virkeområde ble endret gjennom ovennevnte lovendring. Hovedårsaken var at tjenestetvistlovkomitéen i sin innstilling av 28. november 1967 behandlet spørsmålet om tjenestetvistloven burde omfatte alle arbeidstakere i staten som lønnes etter såkalt overenskomst som helt ut følger eller bygger på satsene i lønnsregulativet for statens tjenestemenn. Spørsmålet var således om, og eventuelt i hvor stor grad, «statsarbeiderne» skulle omfattes av tjenestetvistloven.

Lovens § 1 første ledd benytter uttrykket «Fast eller midlertidig ansatt i organisert statsstilling (regulativlønnen)». Formålet med denne formulering var å sondre mellom statstjenestemenn og statsarbeidere. Statstjenestemennene innehadde, som nevnt, en stilling som på daværende tidspunkt var organisert og spesifisert i statsbudsjettet og plassert i statens lønnsregulativ. Lønnsregulativet var en del av hovedtariffavtalen i staten. Alle arbeidstakere i staten i organisert stilling var omfattet av hovedtariffavtalen. Statsarbeidernes stilling var ikke spesifisert i statsbudsjettet, da lønnsutgiftene til disse arbeidstakere inngikk som en del av de utgifter som ble bevilget til den enkelte etat/det enkelte formål.

5.2 Høringsforslag og høringsuttalelser

I høringsrapporten foreslo departementet følgende ordlyd til ny § 1 (endringer i kursiv):

«Denne lov omfatter enhver arbeidstaker som er fast eller midlertidig *ansatt i statens tjeneste*.

Kongen kan bestemme at loven også skal omfatte andre arbeidstakere, for så vidt de får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt gjennom tariffavtale mellom staten og forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner eller gjennom bestemmelser som statsmyndighetene på annen måte treffer.

Kongen kan bestemme at arbeidstakere nevnt i første ledd ikke skal omfattes av loven.

Før det treffes avgjørelse i medhold av annet og *tredje* ledd ovenfor, skal den hovedsammenslutning eller organisasjon som disse arbeidstakere er tilsluttet, være gitt adgang til uttalelse.

Med «tjenestemann» menes i denne lov enhver arbeidstaker som etter reglene i første og annet ledd kommer inn under loven.»

Når det gjelder forslaget om å justere virkeområdet i § 1 slik at dette blir i tråd med omfangsbestemmelsen i tjenestemannsloven, er det ingen store innvendinger mot dette i høringssvarene.

LO Stat støtter forslaget «under den klare forutsetning at grupper som i dag er overenskomstlønte også forblir det etter lovendringen». *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat* slutter seg også til forslaget, men forutsetter imidlertid at departementet går gjennom tjenestemannslovens forskrifter og kritisk vurderer hvilke grupper som ikke skal anses som ansatt «i statens tjeneste».

Kommunal- og regionaldepartementet finner det vanskelig å forstå Arbeids- og administrasjonsdepartementets begrunnelse for det fremsatte forslag, samt hvilken praktisk betydning det vil få. Kommunal- og regionaldepartementet uttaler videre at det «i proposisjonen bør klargjøres om noen grupper som i dag er omfattet av tjenestetvistloven vil falle utenfor eller om noen nye grupper som i dag er omfattet vil komme inn under loven».

Norsk Lærerlag og Lærerforbundet mener at det fortsatt bør være opp til partene å bestemme hvem som skal kunne tas både inn og ut av loven. *NAVO* ber departementet vurdere nøye om uttrykket «ansatt i statens tjeneste» er tilstrekkelig klargjørende for lovens virkeområde.

5.3 Departementets vurderinger og forslag til endringer i lovens § 1

Departementet vil på bakgrunn av ovennevnte foreslå at tjenestetvistlovens omfangsbestemmelse igjen knyttes til det opprinnelige hovedvilkår fra 1958, «ansatt i statens tjeneste». Lovens krav vil da være at arbeidstakeren må være helt eller delvis ansatt i statens tjeneste. Med helt eller delvis ansatt menes at vedkommende må være ansatt i en heltids- eller deltidsstilling. Hvorvidt arbeidstakeren er fast ansatt eller ansatt bare for et begrenset tidsrom, har ingen betydning i relasjon til § 1.

5.3.1 Lovens virkeområde

Virkeområdet for tjenestetvistloven bør være sammenfallende med tjenestemannsloven § 1 nr. 1. Dette innebærer at tjenestetvist- og tjenestemannsloven får samme anvendelsesområde, med mindre det med hjemmel i den enkelte lov blir bestemt noe annet for enkelte arbeidstakergrupper.

I utgangspunktet vil loven gjelde for den som er arbeidstaker i statens tjeneste. I de tilfelle hvor vedkommende ikke er arbeidstaker i rettslig forstand vil loven ikke gjelde.

Definisjonen av hvilke arbeidstakergrupper som faller inn under tjenestetvistloven § 1 første ledd vil i utgangspunktet måtte bestemmes ut fra en tolkning av denne bestemmelse. Vilkåret er at vedkommende er arbeidstaker og ansatt i statens tjeneste, dvs. i en ordinær statlig virksomhet. Hvilken type stilling vedkommende har, vil være av underordnet betydning i denne sammenheng. Er vedkommende arbeidstaker og ansatt i ordinær statlig virksomhet, er utkastets § 1 første ledd å forstå slik at vedkommende vil være omfattet av loven. Hjelperegler om at vedkommende må sitte i en «organisert statsstilling» og «være regulativlønnet» vil etter forslaget til ny § 1 første ledd være uten betydning.

For at loven ikke skal gjelde for arbeidstakere i statens tjeneste, må den arbeidstakergruppe vedkommende tilhører være ført ut av loven i medhold av kongelig resolusjon med hjemmel i lovforslagets § 1 tredje ledd.

Ordinær statlig virksomhet vil være departementer, direktorater og andre statlige virksomheter som har sin basis i Grunnloven § 12 tredje ledd. Sentralt for slike virksomheter vil være at de utøver statlig myndighet, fordeler tilskudd, samt har kontroll og tilsynsoppgaver. Karakteristisk for slike virksomheter vil også være at Regjeringen har full instruksjonsmyndighet og at vedkommende statsråd har konstitusjonelt ansvar.

Arbeidstakere i statlige forvaltningsbedrifter vil også omfattes av tjenestetvistloven. Det samme gjelder i utgangspunktet arbeidstakere i forvaltningsorganer med særskilte fullmakter. Her vil det imidlertid kunne være nødvendig å vurdere hvordan den enkelte virksomhet er organisert, samt hva som er bestemt om de ansattes status.

Arbeidstakere i statlige virksomheter som i lov er organisert som eget rettssubjekt faller utenfor tjenestetvistloven med mindre noe annet er bestemt i vedkommende lov. Disse arbeidstakere vil være omfattet av arbeidstvistloven av 5. mai 1927 nr. 1.

Arbeidstakere ved virksomheter organisert som statsforetak etter lov av 30. august 1991 nr. 71 vil falle utenfor tjenestetvistloven. Det samme gjelder arbeidstakere i Statens Jernbanetrafikkselskap og i Statens Postselskap etter lovendringen av 15. juni 2001 nr. 85. Disse særlovselskaper ble etablert ved lover av 22. november 1996 nr. 65 og 66. Arbeidstakere som faller inn under lov om helseforetak av 15. juni 2001 nr. 93 vil også falle utenfor tjenestetvistloven.

5.3.2 Særlig om forholdet mellom tjenestetvistloven § 1 første ledd og tjenestemannsloven § 1 nr. 1

I og med at virkeområdene forutsettes å være de samme i begge lovene, vil man finne veiledning ved fortolkningen av tjenestetvistloven § 1 ved å se på

hvilke grupper arbeidstakere som omfattes av tjenestemannsloven § 1 nr. 1. Departementet understreker imidlertid at tolkning av lovens virkeområde vil måtte gjøres ut fra en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Tjenestemannsloven bygger også på den forutsetning at vedkommede må være arbeidstaker i statens tjeneste. Hva som menes med statens tjeneste er omtalt ovenfor i punkt 5.3.1.

Vilkåret om at man må være arbeidstaker i statens tjeneste innebærer at virkeområdet for tjenestetvistlov og tjenestemannslov i utgangspunktet blir sammenfallende. Tolkningsfaktorer som er relevante ved avgjørelsen av om en arbeidstaker faller inn under tjenestemannsloven vil også være veiledende for tolkingen av tjenestetvistlovens virkeområde.

Det vil imidlertid kunne oppstå tolkningsvansker i denne sammenheng. Dette gjelder særlig i forhold til § 1 nr. 1 i forskriften til tjenestemannsloven - Arbeidstakere som helt unntas fra loven.

Rettsteknisk omfatter § 1 nr. 1 i forskriften til tjenestemannsloven tre grupper: For det første arbeidstakere som i utgangspunktet omfattes av loven, men som av forskjellige årsaker er unntatt fra lovens regler. Dette gjelder f.eks. forskriftens § 1 nr. 1 bokstav G, L, M og T.

For det andre; de arbeidstakere som ikke har staten som sin arbeidsgiver omfattes ikke av tjenestemannsloven og skulle rettsteknisk ikke vært omtalt i forskriften. Som eksempel kan nevnes enkelte av de grupper som er nevnt under § 1 nr. 1 bokstav B.

For det tredje omfatter forskriftens § 1 nr. 1 også andre grupper enn arbeidstakere. Som eksempel kan nevnes § 1 nr. 1 bokstav A - medlemmer av styre og råd, § 1 nr. 1 bokstav O - Bistillingsmedlemmer av klageavdelingen i Styret for det industrielle rettsvern, § 1 nr. 1 bokstav P for så vidt angår de partsoppnevnte medlemmer og varamedlemmer av Arbeidsretten og § 1 nr. 1 bokstav S - Statsrådets politiske rådgivere.

I forhold til det foreslåtte virkeområde, vil tjenestetvistloven § 1 første ledd omfatte alle arbeidstakere i statens tjeneste, herunder de arbeidstakergrupper som i utgangspunktet omfattes av tjenestemannsloven, men som er unntatt i forskriftens § 1 nr. 1. Dette gjelder f.eks. forskriftens § 1 nr. 1 bokstav G, L, M og T. Disse arbeidstakere er ansatt i statens tjeneste og vil være omfattet av tjenestetvistloven. Skal de føres ut av denne lov må dette gjøres ved egen kongelig resolusjon.

Enkelte grupper er som nevnt, til tross for at de ikke er arbeidstakere, positivt unntatt fra tjenestemannsloven i forskriftens § 1 nr. 1. Disse grupper vil, som følge av at de ikke er arbeidstakere, heller ikke omfattes av tjenestetvistloven.

I tjenestetvistloven § 1 siste ledd fremgår at enhver arbeidstaker som etter reglene i første og annet ledd kommer inn under loven, er å anse som en tjenestemann. Det er viktig å være klar over at denne definisjonen av tjenestemann i tjenestetvistloven også omfatter undervisningspersonell som er ført inn under loven i medhold av annet ledd.

5.3.3 Virkeområde - forholdet til overenskomstlønne

Som en konsekvens av at tjenestetvistloven foreslås å omfatte alle grupper arbeidstakere i staten, vil den i utgangspunktet også gjelde for overenskomst-

lønte arbeidstakere i statens tjeneste. Denne gruppe har idag sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt på grunnlag av tariffavtaler (landsomfattende overenskomster) i privat sektor. Disse avtaler er opprettet på grunnlag av arbeidstvistloven. Som tidligere nevnt er denne gruppe sterkt redusert.

Overenskomstlønte arbeidstakere ved forsvarets verksteder, overenskomstlønte befal og mannskaper på statens ikke-militære fartøyer, og intervjuere i Statistisk Sentralbyrå, er blant disse grupper.

Etter en eventuell lovendring må disse grupper enten føres ut av loven ved kongelig resolusjon, på grunnlag av foreslått ny lovhjemmel i § 1 tredje ledd, eller få sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt i egen tariffavtale etter tjenestetvistloven. Egen tariffavtale for disse vil være betinget av at hovedtariffavtalepartene er enige om dette. Beslutter Kongen å føre de nåværende overenskomstlønte arbeidstakergrupper ut av loven slik lovforslaget går ut på, vil de opprettholde sin nåværende status. Fremtidige forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår vil i så fall fortsatt måtte føres på grunnlag av arbeidstvistloven.

5.3.4 Myndighet til å føre arbeidstakere ut av tjenestetvistloven - høringsforslag og departementets vurdering

I høringsrunden har hovedsammenslutningene ulike kommentarer til dette punkt. *LO Stat* forutsetter at det må framgå tydelig av forarbeidene at det foreligger enighet mellom partene før statstjenestemenn tas ut av tjenestetvistlovens virkeområde. *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Statstilslutning* til en ny bestemmelse om å gi Kongen kompetanse til å føre arbeidstakere ut av tjenestetvistloven, vil være betinget av at departementet for fremtiden fører en restriktiv praksis mht. hvilke grupper som skal unntas.

Lærerforbundet mener at spørsmålet om at enkelte grupper ikke skal omfattes av tjenestetvistloven «best ivaretas gjennom hovedtariffavtalen og forhandlinger mellom partene, slik det gjøres i dag». Denne uttalelsen må bero på en misforståelse. Spørsmålet om hvorvidt en arbeidstakergruppe skal omfattes av tjenestetvistloven eller ikke har aldri vært forhandlingsgjenstand. Lærerforbundet er videre «skeptisk til at Kongen vilkårløst gis rett til å bestemme at de som er «ansatt i statens tjeneste», ikke skal omfattes av loven». Lærerforbundet mener videre at «departementet bør vurdere i hvilke situasjoner et slikt behov manifesterer seg, og sette derav følgende lovmessige skranker for Kongens kompetanse til å begrense lovens anvendelsesområde.» *Norsk Lærerlag* går imot departementets forslag om at Kongen skal ha myndighet til å føre arbeidstakere ut av tjenestetvistloven.

Akademikerne merker seg forslaget om «den nye regel som gir mulighet for å ta grupper ut av lovens virkeområde ved administrativ beslutning (av Kongen)». Organisasjonen er positiv til et slik forslag, da det kan føre til en friere forhandlingsordning for grupper av arbeidstakere som ikke blir tilstrekkelig ivaretatt i dagens forhandlingssystem. Akademikerne er tilhenger av en ordning som foreslått, og anbefaler at den blir benyttet hyppig.

NITO støtter også forslaget om å lovfeste en adgang til å føre arbeidstakere ut av lovens virkeområde. Dette begrunner NITO med at de er for en friere forhandlingsordning i staten, og anbefaler derfor at denne muligheten blir benyttet aktivt.

Departementet vil opprettholde sitt forslag om å etablere en lov-hjemmel som kan benyttes til å føre tjenestemenn ut av loven. Benyttes en slik adgang vil vedkommende gruppers rett til å inngå tariffavtale reguleres av arbeidstvistloven. Departementet er enig med Akademikerne i at en slik lov-hjemmel vil kunne bidra til økt fleksibilitet og tilpasning mellom statlig og privat sektor. Man kan ikke se bort fra at det i fremtiden vil kunne oppstå behov for å føre enkelte statlige ansatte ut av tjenestetvistloven og la de få sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt etter arbeidstvistloven. Det er imidlertid Arbeids- og administrasjonsdepartementets forutsetning at dette på forhånd må undergis en bred drøftelse med hovedsammenslutningene og de berørte organisasjoner. Drøftingsretten for såvidt angår denne gruppe er tatt inn i lovteksten.

5.3.5 Myndighet til å føre arbeidstakere inn under tjenestetvistloven

Etter tjenestetvistloven § 1 annet ledd kan Kongen bestemme at loven også skal omfatte andre arbeidstakere. Følgende seks arbeidstakergrupper er ført inn under tjenestetvistloven i medhold av denne bestemmelse:

- Kongelig resolusjon av 5. september 1958 som omfattet lærere i folke-, framhalds- og folkehøgskolen.
- Kongelig resolusjon av 18. mars 1960 vedrørende lærerpersonalet ved den høyere almenkole som blir tilsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Kongelig resolusjon av 29. november 1963 som gjaldt husstellærene ved husmorskolene.
- Kongelig resolusjon av 20. november 1964 vedrørende funksjonærene ved fylkenes landbruksselskaper og lærerpersonalet ved de kommunale/fylkeskommunale fagskoler i landbruket.
- Kongelig resolusjon av 28. oktober 1983 som omfattet undervisningspersonale ved enkelte helsefaghøgskoler.

Kun tre av disse resolusjoner har i dag selvstendig betydning. Når det gjelder Kongelig resolusjon av 28. oktober 1983 vedrørende undervisningspersonale ved helsefaghøgskolene, er en omorganisering gjennomført og denne arbeidstakergruppe er nå ansatt i staten. Resolusjonen kan oppheves. Resolusjonen av 20. november 1964 kan også oppheves. Landbruksselskapene er blitt statlige og funksjonærene der omfattes direkte av tjenestetvistloven. Fagskolene i landbruket hører nå inn under videregående skole og dekkes av bestemmelsene om disse. Husstellærene ved husmorskolene hører nå inn under videregående skole. Resolusjonen av 29. november 1963 kan således også oppheves.

5.4 Departementets lovforslag

Departementet foreslår at lovens § 1 gis denne ordlyd (endringer i kursiv):

«Denne lov *gjelder arbeidstakere ansatt i statens tjeneste.*

Kongen kan bestemme at loven også skal omfatte andre arbeidstakere, for så vidt de får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt gjennom tariffavtale mellom staten og de forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner eller gjennom bestemmelser som statsmyndighetene på annen måte treffer.

Kongen kan bestemme at arbeidstakere nevnt i første og annet ledd ikke skal omfattes av loven.

Før det treffes avgjørelse i medhold av annet og tredje ledd, skal den hovedsammenslutning eller organisasjon som disse arbeidstakere er tilsluttet, være gitt adgang til uttalelse.

Med «tjenestemann» menes i denne lov enhver arbeidstaker som etter reglene i første og annet ledd kommer inn under loven.»

6 Tjenestemannsorganisasjonenes forhandlingsrett

6.1 Kort om forhandlingsretten og forholdet til folkeretten

Det har i høringssvarene fremkommet uttalelser som kan tyde på, at noen av høringssinstansene er av den oppfatning, at de fremsatte forslag om endringer i materielle krav for å kunne opprette en hovedsammenslutning eller en yrkesorganisasjon innebærer brudd på den frie forhandlingsretten.

Departementet finner det nødvendig å kort redegjøre for gjeldende rett i forhold til Norges folkerettslige forpliktelser. Det er departementets oppfatning at det ikke strider mot folkeretten å ha visse avgrensninger i forhandlingsretten for å sikre representativitet blant arbeidstakerorganisasjonene. For å kunne stille krav til organisasjonenes forhandlingsrett er det nødvendig at kriteriene er objektive og forhåndsfastsatte, samt at det er adgang til kunne overprøve vilkårene gjennom en uavhengig og upartisk prosess.

Det vises i den sammenheng til Stein Evju «Organisasjonsfrihet, tariffavtaler og streik» 1982 side 63: «Som tidligere nevnt vil staten kunne utforme kriterier og prosedyrer for anerkjennelse av organisasjoner. Dette kan også gjøres i relasjon til forhandlings- og avtalerett, også så langt at bare en organisasjon kan ha slike rettigheter på hvert enkelt avtaleområde. Forhandlingsrett og rett til å slutte tariffavtaler har således ikke folkerettslig vern som rettighet for enhver.»

På side 65 heter det videre at: «Slike ordninger som diskriminerer (eller om man heller vil: differensierer) mellom organisasjoner, er meget utbredt. Systemet varierer adskillig, i form så vel som i grad. Men i internasjonalt perspektiv er det et fremtredende trekk at den arbeidsrettslige lovgivning ofte forbeholder forhandlings- og avtalerett for en eller flere «representative» organisasjoner, og gir slike særlige rettigheter og vern også i andre sammenhenger.»

Dette innebærer selvsagt ikke at organisasjoner som ikke oppfyller lovens vilkår, ikke vil bli hørt. Selv om det ikke foreligger noen plikt til å føre forhandlinger eller drøftelser etter tjenestetvistloven med organisasjoner som ikke fyller vilkårene i § 3, vil det for eksempel ikke være rettmessig å nekte en ikke-forhandlingsberettiget organisasjon adgang til en konferanse eller lignende der organisasjonen kan få ta opp spørsmål som angår den. Dette er også uttrykkelig sagt i forarbeidene til tjenestetvistloven (Ot.prp. nr 20 (1958) side 17): «... selv om en organisasjon ikke fyller vilkårene for å oppnå forhandlinger etter den nye lov, er dermed ikke sagt at den er avskåret fra å kunne komme i kontakt med myndighetene og få konferert om medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår.»

Når det gjelder internasjonale konvensjonsorganers praksis på området, vises det til Ekspertkomiteens uttalelser vedrørende Sosialpaktens artikkel 5, inntatt i Conclusions III (mot Irland) side 31: «The Committee considered that both the condition in respect of the size of the trade union and of the deposits

required infringed the freedom of forming or joining a trade union and it concluded that Ireland did not fulfill its obligations.» Uttalelsen kan oppfattes dit hen at det å stille krav om et minimum av medlemmer i en arbeidstakerorganisasjon, er i strid med artikkel 5.

Det forhold at man i tjenestetvistloven §§ 3 og 4 stiller visse representativitetskrav overfor arbeidstakerorganisasjoner antas likevel ikke å være i strid med artikkel 5, se Ekspertkomiteens uttalelse på samme side i Conclusions III: «As no further development seemed to have occurred since the Committee's previous conclusions, the Committee decided that *Denmark*, the *Federal Republic of Germany*, *Norway* and *Sweden* were continuing to comply with this article of the Charter».

Det vises også til Ekspertkomiteens uttalelse i Conclusions XV-1 (mot Norge) vedrørende artikkel 5 hvor følgende fremkommer på side 425-427: «As concerns the public sector the Committee noted in its previous conclusion in respect of Article 6 para. 2 of the Charter the various representativity criteria which must be fulfilled by trade unions wishing to bargain collectively on behalf of civil servants defined in Act No. 2 of 18 July 1958 on Civil Service Disputes (Sections 3 and 4). The Committee notes that the following confederations of trade unions have a right to bargain in the state sector: the Norwegian Federation of Trade Unions (*LO*) the Confederation of Professional Unions (*YS*), the Confederation of Academic and Professional Unions in Norway (*AF*) and the Federation of Norwegian Professional Associations (*Akademikerne*). In addition, two civil service unions have also been granted bargaining rights: the Norwegian Union of Teachers (*NL*) and the Norwegian Police Officers Union (*Politiets Fellesforbund*).

The Committee notes the existence of a possibility for appeal where a trade union has been refused bargaining rights on grounds of not meeting the statutory criteria.»

Ekspertkomiteen konkluderer med å si: «Pending receipt of the information requested, the Committee concludes that the situation in Norway is in conformity with Article 5 of the Charter.»

Departementet mener at dette gir uttrykk for hva som er gjeldende rett, og vil tilbakevise de fremsatte innsigelser. Forslaget om at yrkesorganisasjonenes forhandlingsrett skal fastsettes av Kongen er for øvrig trukket tilbake. Se punkt 8.4 nedenfor.

Når det gjelder tjenestetvistloven § 20 og forholdet til ESP art. 6 nr. 4 vises det til punkt 4.4.

6.2 Gjeldende rett

Tjenestetvistloven § 3 tredje ledd har denne ordlyd:

«Tjenestemannsorganisasjon har forhandlingsrett såfremt:

1. den omfatter tjenestemenn i en etat eller i en tjenestegren eller en gruppe av en etat,
2. har minst 50 tjenestemenn som medlemmer og
3. medlemstallet utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet i vedkommende etat eller tjenestegren.»

6.2.1 Vilkårene for forhandlingsrett

Vilkårene for forhandlingsrett etter denne bestemmelse har stått uendret siden 1958.

Etter tjenestetvistloven § 3 tredje ledd har en tjenestemannsorganisasjon forhandlingsrett dersom følgende tre vilkår er oppfylt: Organisasjonen må omfatte tjenestemenn i en etat eller i en tjenestegren eller en gruppe av en etat, organisasjonen må ha minst 50 tjenestemenn som medlemmer og medlems-tallet må utgjøre minst halvparten av tjenestemennene i landet i vedkom-mende etat eller tjenestegren.

6.2.2 Begrepene «etat», «tjenestegren» og «gruppe av en etat»

Det første vilkåret innebærer at tjenestemennene må være medlemmer av en organisasjon som omfatter ansatte tjenestemenn i en «etat» eller i «en tjenes-tegren» eller «en gruppe av en etat». I forarbeidene til tjenestetvistloven kom departementet til at man ikke burde ta inn noen legaldefinisjon av disse begre-pene, jf Ot.prp. nr. 20 (1958) side 33. I utgangspunktet vil en tjenestemannsor-ganisasjon omfatte tjenestemenn i en statlig virksomhet, slik dette begrep er definert i Hovedavtalen § 40 nr. 2 og det aktuelle personalreglement, samt den praksis som er innarbeidet over en rekke år. Dette innebærer at forskjellige tjenestemannsorganisasjoner vil kunne ha forhandlingsrett i en og samme statlige virksomhet. Forhandlingsretten vil kunne omfatte en vertikal sektor av en virksomhet. Det er dessuten lagt til grunn at forhandlingsretten også vil kunne omfatte en horisontal sektor av en statlig virksomhet. Eksempelvis utgjorde leger og pleiepersonell ulike tjenestegrener innenfor statlige syke-hus da disse var omfattet av tjenestetvistloven. Et viktig kriterium ved avgjø-relsen av om tjenestemennene tilhører en tjenestegren i forhold til tjenestet-vistloven er om arbeidsområdet eller arten av arbeidet skiller seg så mye ut fra andre arbeidstakere i virksomheten at det er grunnlag for å la gruppen for-handle særskilt om sine lønns- og arbeidsvilkår. En kan i denne sammenheng ikke legge avgjørende vekt på at det for eksempel stilles visse krav om spesiell utdanning til vedkommende tjenestemenn. Det må kreves at hele «faget» skiller seg ut slik at deres interesser ikke kan ventes å bli ivaretatt på en fyl-lestgjørende måte av allerede forhandlingsberettigede organisasjoner, jf Ot.prp. nr. 20 (1958) side 15.

6.2.3 Nærmere om lovens krav mv.

Organisasjonen må ha minst 50 tjenestemenn som medlemmer. Kravet byg-ger på at organisasjonen bør være av en viss størrelse. Forhandlingsretten er konsentrert om de mest representative organisasjoner. Lovgiver har lagt til grunn at man ikke bør gi forhandlingsrett til små organisasjoner og lokale grupperinger som ofte kun er opptatt av å fremme særinteresser.

Registrering av at betingelsene for slik forhandlingsrett er oppfylt skal etter lovens § 4 første ledd foretas av Arbeids- og administrasjonsdepartemen-tet.

Det har vært reist spørsmål hvordan departementet skal forholde seg til tjenestemannsorganisasjoner som har medlemmer med såkalt «dobbel med-lemsskap». Med dette menes at de også står som medlemmer i en annen tje-nestemannsorganisasjon. Slikt dobbelt medlemskap er ikke forenlig med tje-nestetvistloven og et medlem har ikke rett til å bli medregnet i begge organi-

sasjoner, f.eks ved uravstemninger eller ved oppregning av om lovens vilkår til forhandlingsrett er oppfylt. Dette syn er også lagt til grunn av Arbeidsretten i en dom inntatt i ARD 1998 side 88.

Forhandlingskrav skal etter § 6 nr. 1 første ledd fremsettes overfor vedkommende fagdepartement eller fagmyndighet. En tjenestemannsorganisasjon som ikke oppfyller kravene til selvstendig forhandlingsrett vil kunne ha såkalt «avledet forhandlingsrett». Se nærmere punkt 4.1 ovenfor.

6.3 Høringsforslag og høringsuttalelser

I departementets høringsrapport er det vist til at tarifforhandlingsutvalget anbefaler at departementet vurderer å klargjøre begrepene «tjenestegren» og «gruppe av etat». Når det gjelder begrepet «etat», vil utvalget foreslå at begrepet endres til «virksomhet», jf. Hovedavtalen § 40 nr. 2 som benytter dette uttrykket og definerer virksomhet som «hver statsetat/institusjon». Det er sagt direkte i Hovedavtalen at f.eks. et departement, en etat og hvert enkelt universitet vil bli å betrakte som en virksomhet.

Departementet sa seg i høringsrapporten enig med utvalget i, at de materielle vilkår for at en tjenestemannsorganisasjon skal få forhandlingsrett i statlig sektor bør videreføres. Departementet foreslo derfor ikke materielle lovendringer.

Departementet tok også opp begrepene «etat», «virksomhet» og «tjenestegren» i høringen, da disse begrepene er tillagt avgjørende betydning i loven. Dette gjelder særlig i forbindelse med om en tjenestemannsorganisasjon har forhandlingsrett eller ikke. Departementet konkluderte imidlertid med at begrepene i hovedsak fyller sin funksjon og fremmet derfor ikke forslag til endringer. Begrepet «etat» korresponderer stort sett med begrepet «virksomhet», med unntak av departementene som er egne virksomheter. Departementet foreslo derfor at betegnelsen «etat» erstattes med «virksomhet», mens begrepet «tjenestegren», som har en spesiell betydning innenfor tjenestetvistlovens område, videreføres. Det vises til omtalen av gjeldende rett ovenfor i punkt 6.2.

I den utstrekning høringsinstansene uttaler seg om terminologien, støttes forslaget om å skifte ut «etat» med «virksomhet». Høringsinstansene støtter også i all hovedsak departementets syn om at de materielle vilkårene for tjenestemannsorganisasjonenes forhandlingsrett videreføres.

Politiets fellesforbund og *Uavhengige Fagforeningers Forum* har enkelte særmerknader vedrørende de fagorganisertes rettigheter.

6.4 Departementets vurderinger og forslag til endringer

Departementet er enig med utvalget i at de materielle vilkår for at en tjenestemannsorganisasjon skal få forhandlingsrett i statlig sektor bør videreføres. Departementet vil derfor ikke foreslå materielle lovendringer.

Begrepene «etat», «virksomhet» og «tjenestegren» er, som nevnt, tillagt avgjørende betydning i loven. Departementet har drøftet om virksomhetens ulike organisasjonsformer har gjort disse begrep uegnet som grunnlag for avgjørelse av forhandlingsrett mv. Etter en samlet vurdering har departemen-

tet kommet til at begrepene i hovedsak fyller sin funksjon. Det vil derfor ikke bli fremmet forslag til endringer her.

Departementet viser forøvrig i Ot.prp. nr. 20 (1958) side 15 og til innstillingen fra Tjenestetvistkomiteen (Innst. side 37) hvor det uttales:

«Innholdet av begrepet etat bygger på den tradisjonelle forståelse av ordet og vil i de fleste tilfelle være klart. Man har postetaten, politi-taten osv. Det kan foreligge en viss uklarhet når en skal trekke grensen mellom etat og tjenestegren. Denne sontring vil være av liten praktisk betydning etter flertallets forslag, fordi det likestiller organisasjoner i en etat og en tjenestegren med hensyn til forhandlingsrett. Når flertallet har funnet det nødvendig å ta med uttrykket etat og tjenestegren, skyldes dette at enkelte etater naturlig lar seg dele opp i mindre enheter, tjenestegrener med helt særpregede arbeidsoppgaver og arbeidsforhold innenfor etaten. I slike tilfelle vil det kunne være lite formålstjenlig for tjenestemennene å la seg representere av etatens organisasjon. Det er rimelig at slike tjenestemenn får adgang til å fremme sine krav gjennom én organisasjon for vedkommende tjenestegren.»

Videre uttales det:

«Det avgjørende for om tjenestemennene kan sies å tilhøre en tjenestegren i forhold til tjenestetvistloven må være om deres arbeidsområde (arten av arbeidet) skiller seg så sterkt ut fra andre tjenestemenns at det vil være naturlig å åpne adgang for vedkommende tjenestemenn å forhandle særskilt om sine lønns- og arbeidsvilkår. En kan i denne sammenheng ikke legge avgjørende vekt på at det f.eks stilles visse krav til spesiell utdanning til vedkommende tjenestemenn. Det må kreves at hele «faget» skiller seg ut slik at deres interesser ikke kan ventes å bli ivaretatt på en fyllestgjørende måte av allerede forhandlingsberettigete organisasjoner.»

Som nevnt ovenfor under beskrivelsen av gjeldende rett vil begrepet «etat» stort sett korrespondere med begrepet «virksomhet». Departementet er enig med utvalget i at betegnelsen etat erstattes med virksomhet. Denne endring er innarbeidet i forslaget til lovtekst. Begrepet virksomhet kom inn i Hovedavtalen i staten i 1980 og er siden innarbeidet i denne tariffavtale og i de tilpasningsavtaler som er opprettet.

Departementet vil foreslå at begrepet tjenestegren heller ikke ved denne lovendring blir definert i loven. Vi er her enig med den vurderingen som ble gjort av Tjenestetvistkomiteen og som er gjengitt ovenfor. Hvorvidt man står overfor en egen tjenestegren eller ikke må bestemmes i hvert enkelt tilfelle. Tjenestetvistkomiteens vurdering av dette spørsmål som ble gjort i 1956 anses fortsatt å være gjeldende rett.

Formuleringen om at tjenestemannsorganisasjonen må «omfatte tjenestemenn i en etat eller i en tjenestegren eller en gruppe av en etat» refererer seg ifølge Ot.prp. nr. 20 (1958) side 14 til at mindretallet i Tjenestetvistkomiteen definerte tjenestegren snevrere enn flertallet: «I praksis har dette tidligere vært forstått slik at uttrykket «gruppe» tar sikte på de tilfelle hvor tjenestemenn i en etat eller tjenestegren skiller seg ut fra de øvrig tjenestemenn med hensyn til selve det arbeidsområde (arten av arbeidet) som er tillagt stillingen, og at vedkommende tjenestemannsgruppe kan sies å ha et berettiget krav på å føre selvstendige forhandlinger med administrasjonen om de alminnelige lønns- og arbeidsvilkår for gruppen.» Bakgrunnen for bruken av uttrykket

«gruppe av en etat» synes også å være at en gruppe tjenestemenn som ikke tilfredsstillet kravet til å representere en tjenestegren også burde telle med ved beregningen av om en organisasjon hadde forhandlingsrett. Selv om denne formulering går ut av lovteksten er det ikke departementets hensikt å endre nåværende rettsstilling. Også grupper av tjenestemenn innenfor en virksomhet som ikke anses som egen tjenestegren vil fortsatt, etter en konkret vurdering, kunne telle med ved beregningen av om vilkårene i § 3 tredje ledd (nytt annet ledd) er oppfylt.

I dag er det enighet om at begrepet «tjenestegren» både omfatter en vertikal og en horisontal sektor innen en eller flere virksomheter. Departementet vil derfor foreslå at ovennevnte formulering i § 3 tredje ledd endres i samsvar med forslaget.

I forarbeidene til gjeldende tjenestemannslov av 4. mars 1983 foreslo departementet at begrepet tjenestegren ble erstattet med begrepet virksomhet. Dette ble også vedtatt. Departementet vil imidlertid understreke at begrepene tjenestegren og virksomhet ikke er synonyme innenfor tjenestetvistlovens område. Her vil begrepet virksomhet erstatte begrepet etat. Begrepet tjenestegren i tjenestetvistloven må fortolkes slik det er redgjort for ovenfor i dette punkt.

6.5 Departementets lovforslag

Departementet vil foreslå at tjenestetvistloven § 3 annet ledd (nåværende tredje ledd) gis denne ordlyd (endringer i kursiv):

«Tjenestemannsorganisasjon har forhandlingsrett såfremt:

1. den omfatter tjenestemenn i en *virksomhet* eller i en tjenestegren,
2. har minst 50 tjenestemenn som medlemmer og
3. medlemstallet utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet i vedkommende *virksomhet* eller tjenestegren.»

7 Hovedsammenslutningenes forhandlingsrett

7.1 Gjeldende rett

Sammenslutning av tjenstemannsorganisasjoner vil også kunne ha forhandlingsrett i staten som hovedsammenslutning så fremt de oppfyller vilkårene i tjenestetvistloven § 3 første ledd. Vilkårene er at organisasjonene har minst 10.000 tjenstemenn som medlemmer og at de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenstemannsorganisasjoner representerer minst 5 etater.

For å inngå i beregningsgrunnlaget må vedkommende arbeidstaker være ansatt i organisert statsstilling etter tjenestetvistloven § 1 første ledd, første punktum, eller ført inn under loven i medhold av § 1 første ledd, annet punktum og annet ledd. Det vises her til definisjonen i § 1 tredje ledd.

Vilkåret i tjenestetvistloven § 3 første ledd nr. 2 innebærer at det må være minst fem ulike tjenstemannsorganisasjoner fra fem forskjellige etater som hver for seg fyller vilkårene for forhandlingsrett etter lovens § 3 tredje ledd. Disse krav kom inn i loven etter lovendringen av 19. juni 1969 nr. 74. Flere forhandlingsberettigete organisasjoner i én etat vil således kun inngå i beregningsgrunnlaget som én organisasjon. En organisasjon vil heller ikke kunne medregnes i mer enn én etat, selv om vilkårene i andre etater også er oppfylt. Det samme gjelder om organisasjonen fyller kravene for to ulike tjenestegrener.

Det kan ikke utledes av lovens ordlyd at en organisasjon som tilfredsstiller kravene i § 3 fjerde ledd (yrkesorganisasjon) kan medregnes ved beregningen av om vilkårene for å være en hovedsammenslutning er oppfylt. Det er grunnlag for å hevde at endringsloven av 19. juni 1969 innebar at yrkesorganisasjoner vil kunne medregnes på linje med ordinære tjenstemannsorganisasjoner ved beregningen av om vilkårene for å være en hovedsammenslutning er oppfylt. Dette synspunkt er også lagt til grunn i Arbeidsrettens dom inntatt i ARD 1998 side 88 (Akademikerne). Departementet foreslår imidlertid at rettstilstanden blir klargjort på dette punkt, se nedenfor under punkt 7.3.

7.2 Høringsforslag og høringsuttalelser

Departementet viste i høringsrapporten til at kravene i tjenestetvistloven § 3 første ledd omhandler hovedsammenslutningens størrelse og representativitet. Medlemstallet i loven er satt til 10.000, og de forhandlingsberettigede medlemsorganisasjoner må dessuten representere minst fem forskjellige etater. Gjeldende vilkår for forhandlingsrett ble innført ved lovendring 19. juni 1969. Departementet foreslo at kravet til antall medlemmer burde økes. Årsaken til dette var ønsket om å opprettholde og styrke hovedsammenslutningenes plass og posisjon. Ved vurderingen av hvilket medlemstall som måtte kreves for å oppnå status som hovedsammenslutning legger departementet til grunn at de minste av de etablerte hovedsammenslutninger idag har et medlemstall på mellom 20.000 og 30.000. Høringsrapporten foreslo derfor at antall

medlemmer bør ligge på ca. 20.000. Dette forslaget er i overensstemmelse med tarifforhandlingsutvalgets enstemmige forslag.

Når det gjelder hovedsammenslutninger som allerede er etablert, sa departementet seg også enig i utvalgets syn om at lovens vilkår bør opprettholdes slik de er i dag.

Høringsinstansene har inntatt forskjellige standpunkter til departementets forslag. Hovedsammenslutningene *LO Stat* og *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat* stiller seg bak departementets forslag. Det samme gjør de fleste departementene enten ved å kommentere forslaget, eller ved ikke å fremsette innvendinger i høringssvaret. Bl.a. *Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet* og *Miljøverndepartementet* sa seg enige i forslaget i sine høringssvar. *Kommunal- og regionaldepartementet* av den oppfatning at det er vanskelig å forutse hvordan det statlige tariffområdet vil se ut om få år og uttaler videre:

«Dette gjelder både i forhold til hvor mange arbeidstakere staten vil sysselsette og hvordan organisasjonsforholdene vil være. Etter vårt syn bør derfor utviklingen i statlig sektor følges nøye, slik at ikke de skjærpede kravene til antallet medlemmer som kreves for å få status som hovedorganisasjon virker mot sin hensikt.»

Justisdepartementet viser til at enkelte av forslagene reiser spørsmål i forhold til organisasjonsfriheten slik den framkommer i internasjonale menneskerettskonvensjoner Norge er bundet av.

Når det gjelder øvrige organisasjoner, har *Norsk sykepleierforbund* sagt seg enig i høringsforslaget. *Lærerforbundet* støtter også departementets endringsforslag da det anføres at dette styrker hovedsammenslutningenes posisjon i arbeidslivet på en tjenlig måte. Forbundet foreslår i tillegg at kravene for forhandlingsrett for en hovedsammenslutning bør settes til minst 60.000 medlemmer og minst to virksomheter.

Av hovedsammenslutningene er kun *Akademikerne* imot forslaget. Organisasjonen uttaler:

»Akademikerne har merket seg forslaget om å skjerpe representativitetskravene for nye hovedsammenslutninger. Gitt den aktuelle situasjonen med økende fristilling av statlige virksomheter, finner vi det lite hensiktsmessig å endre de bestemmelser som i dag gjelder i skjerpende retning. Vi går derfor mot forslaget om å endre kravet fra 10.000 til 20.000 tjenestemenn. Samtidig har vi ingen innvendinger til forslaget om at en hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner som representerer tre virksomheter og 40.000 tjenestemenn får forhandlingsrett.»

Departementet vil her minne om at lovforslaget innebærer at yrkesorganisasjoner vil kunne inngå i beregningsgrunnlaget og at vilkårene for eksisterende hovedsammenslutningers forhandlingsrett vil bestå.

Politiets fellesforbund går mot å skjerpe kravet til medlemstall i en hovedsammenslutning. Det samme gjør *Norges Farmaceutiske Forening*, *Norges ingeniørorganisasjon (NITO)* og *Uavhengige Fagforeningers Forum*.

7.3 Departementets vurderinger og forslag til endringer

Kravene i tjenestetvistloven for å få forhandlingsrett som en hovedsammenslutning fremgår av lovens § 3 første og annet ledd. Kravene i første ledd går på størrelse og representativitet. Medlemstallet i loven er satt til 10.000. De forhandlingsberettigede medlemsorganisasjoner må dessuten representere minst fem etater.

Med bakgrunn i ønsket om å opprettholde og styrke hovedsammenslutningenes plass og posisjon er departementet kommet til at antallet medlemmer bør økes til 20.000. Som nevnt har alle etablerte hovedsammenslutninger idag mer enn 20.000 medlemmer. Departementet foreslår det samme antall medlemmer også for landsomfattende organisasjon av undervisningspersonell etter lovens § 6 nr. 3. Forslaget om 20.000 medlemmer får også støtte fra flere departementer, samt to av de tre hovedsammenslutninger.

I tillegg til kravet om størrelse stiller loven også krav om at en hovedsammenslutning skal ha en viss bredde og representativitet. I dag er kravet at de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner skal representere minst 5 virksomheter (etater), jf. tjenestetvistloven § 3 tredje ledd. Dette innebærer at det må være minst én organisasjon fra 5 forskjellige virksomheter hvor organisasjonene hver for seg fyller vilkårene til forhandlingsrett etter § 3 tredje ledd. Se nærmere om gjeldende rett ovenfor under punkt 7.1.

Departementet er enig i dette. De endringer som nå skjer på organisasjonssiden med oppsplitting og nye allianser, samt at det innen offentlig sektor skjer omstillinger, fornyelse, fristilling m.v., gjør det svært vanskelig å forutsi hvordan det statlige tariffområdet vil se ut om få år. Det kan tenkes at det vil være hovedsammenslutninger som fyller vilkåret til antall medlemmer, men ikke vilkåret til representativitet. På denne bakgrunn kom utvalget til at det bør være grunnlag for å få forhandlingsrett for en hovedsammenslutning selv om kravet til 5 virksomheter ikke oppfylles, men hvor antall medlemmer er det dobbelte. Utvalget foreslår i innstillingen at det i loven tas inn et alternativt vilkår for å få forhandlingsrett for en hovedsammenslutning. Kravene er foreslått satt til 40.000 medlemmer og 3 virksomheter. Departementet er også enig med utvalget her. Representativiteten for en hovedsammenslutning kommer til uttrykk både gjennom antall medlemmer totalt og i hvilke virksomheter medlemmene er ansatt. Ved vurderingen av om lovens vilkår er oppfylt skal begrepet tjenestemannsorganisasjon forstås på samme måte som idag. I tillegg kan man inkludere yrkesorganisasjoner.

Som det er redegjort for ovenfor under punkt 7.1 er det etter departementets oppfatning ikke i tilstrekkelig grad klarlagt om en organisasjon som tilfredsstiller kravene i § 3 fjerde ledd (yrkesorganisasjon) vil kunne medregnes ved beregningen av om vilkårene for å være en hovedsammenslutning er oppfylt. Departementet kan ikke se at det er noen reelle grunner som taler mot at en yrkesorganisasjon ikke bør kunne være med i en hovedsammenslutning slik at den medregnes på linje med tjenestemannsorganisasjoner ved beregningen av om lovens vilkår er oppfylt. Etter departementets oppfatning bør loven legge til rette for at både tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner bør kunne slå seg sammen og danne en hovedsammenslutning såfremt de ønsker det, slik at de på den måten oppnår forhandlingsrett som

hovedsammenslutning. Departementet har kommet til at rettsstillingen bør få et klart uttrykk i lovteksten.

Ved siste lovrevisjon i 1969 fikk de hovedsammenslutninger som allerede var etablert, videreført sin forhandlingsrett på grunnlag av de vilkår som gjaldt før lovendringen. Utvalget er kommet til at dette prinsippet bør videreføres, slik at hovedsammenslutninger som allerede er etablert fortsatt bare må tilfredsstillende någjeldende krav. Departementet slutter seg til dette.

7.4 Departementets lovforslag

Departementet foreslår at tjenestetvistloven § 3 første ledd gis denne ordlyd (endringsforslagene i kursiv):

«Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner har forhandlingsrett såfremt:

1. den har minst 20.000 tjenestemenn som medlemmer og
2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 5 virksomheter.

eller

1. den har minst 40.000 tjenestemenn som medlemmer og
2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 3 virksomheter.»

8 Yrkesorganisasjonenes forhandlingsrett

8.1 Gjeldende rett

Tjenestetvistloven § 3 fjerde ledd lyder:

«Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten, har forhandlingsrett såfremt den har minst 50 tjenestemenn som medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.»

En yrkesorganisasjon vil kunne ha forhandlingsrett såfremt nærmere angitte vilkår er oppfylt. Disse fremgår av tjenestetvistloven § 3 fjerde ledd. En yrkesorganisasjon er i lovens forstand en landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten. Bestemmelsen regulerer forhandlingsretten til organisasjoner hvor medlemskapet bygger på en felles profesjonsutdanning, eksempelvis leger og tannleger m.v., jf. Ot.prp. nr. 20 (1958) side 17. Etter lovendringen 19. juni 1969 nr. 74 er det ikke lenger nødvendig at yrkesorganisasjonen danner en egen gruppe av statsansatte medlemmer for å få forhandlingsrett.

Det er videre to vilkår for å få forhandlingsrett som yrkesorganisasjon. Organisasjonen må ha minst 50 tjenestemenn som medlemmer. Begrepet tjenestemann er det samme som i § 1 siste ledd. I tillegg må medlemmene utgjøre minst halvparten av det samlede antall tjenestemenn i landet innenfor vedkommende yrke.

Departementet er av den oppfatning at loven stiller som vilkår at det er en saklig sammenheng mellom forhandlingskravene knyttet til de enkelte stillinger og det yrkesbegrep som er lagt til grunn ved fastsettelsen av organisasjonens forhandlingsstatus. Lovens yrkesbegrep er knyttet til den utdanningsbakgrunn som danner grunnlaget for den enkeltes rett til medlemskap i organisasjonen. For eksempel vil forhandlingskrav vedrørende endringer av lønnsplaner kun omfatte de lønnsplaner som på denne bakgrunn er relevante for organisasjonen.

8.2 Høringsforslag

Departementet viste i høringsrapporten til utvalgets syn om at yrkesorganisasjoners forhandlingsrett bør presiseres og at det er viktig å styrke hovedsammenslutningenes stilling. Vilkårene for å få forhandlingsrett som yrkesorganisasjon burde derfor etter departementets mening endres for å støtte opp under dette hovedhensyn. Departementet sluttet seg også til utvalgets syn om at forhandlingsretten for yrkesorganisasjoner forutsettes begrenset til lønns- og arbeidsvilkår som har naturlig sammenheng med det yrkesbegrep som er lagt til grunn for forhandlingsretten. Se NOU 2001:14 side 174. Departementet understreker i høringsrapporten at man må vurdere både hvem som skal

komme inn under begrepet «yrke», slik at vilkårene for å få forhandlingsrett er oppfylt, samt hvor forhandlingsretten skal utøves.

Utvalget la til grunn at bestemmelsen om avledet forhandlingsrett kun burde gjelde avledet rett fra en hovedsammenslutning og ikke fra en yrkes- eller ordinær tjenestemannsorganisasjon. Utvalget mente dessuten at § 6 nr. 1 første ledd bør tilføyes et nytt siste punktum om at Kongen i statsråd, eventuelt vedkommende departement (Arbeids- og administrasjonsdepartementet), bør bestemme hvor en yrkesorganisasjon skal fremme sine forhandlingskrav.

Departementet støttet utvalgets oppfatninger i sitt høringsforslag og forutsatte at lovens §§ 4 og 6 ble endret i samsvar med utvalgets anbefalinger i tillegg til endringene i § 3 fjerde ledd.

Høringsforslaget viste til en dom gjengitt i ARD 1984 side 106 hvor Arbeidsretten fastslo at en yrkesorganisasjon, som er gitt forhandlingsrett etter tjenestetvistloven § 3 fjerde ledd, har forhandlingsrett for alle sine medlemmer i det statlige tariffområdet. Forhandlingsretten for en organisasjon som fyller vilkårene i § 3 fjerde ledd, er således ikke begrenset til visse av organisasjonens medlemmer i statens tjeneste. Departementet understreket i høringsforslaget behovet for presisering av yrkesbegrepet. Årsaken var at en utdanning som danner grunnlag for yrkesbegrepet, og ofte også medlemskap i en yrkesorganisasjon, kun kan være et utgangspunkt når vilkårene for forhandlingsrett skal vurderes. Sammenhengen mellom en bestemt utdanning og utøvelse av et nærmere bestemt yrke er etter departementets syn avgjørende.

Utvalget foreslo tre alternative lovendringsforslag med hensyn til krav for å oppnå forhandlingsrett og hvor denne skal utøves.

Alternativ 1 går ut på at man gjeninnfører kravet om at en yrkesorganisasjon må opprette en egen tjenestemannsorganisasjon for å få forhandlingsrett, i likhet med tjenestetvistlovens vilkår frem til lovendringen i 1969. Bortfallet av dette kravet førte til at kravene for å få forhandlingsrett for yrkesorganisasjoner ble svekket i forhold til de krav som en frittstående tjenestemannsorganisasjon har. I dag har dermed en yrkesorganisasjon færre vilkår som skal oppfylles enn det en frittstående tjenestemannsorganisasjon har. Dette har medført at en yrkesorganisasjon får utøvet forhandlingsretten overalt i staten hvor den har medlemmer innen yrket. Det kan også være vanskelig å fastslå om vilkårene for forhandlingsrett for en yrkesorganisasjon er oppfylt.

I høringsrapporten ga departementet uttrykk for at kravet om å opprette en egen tjenestemannsorganisasjon ikke burde gjeninnføres i loven. Årsaken var at også yrkesorganisasjoner må ha frihet til å bygge opp sine organisasjoner på den måten de mener er mest hensiktsmessig.

Alternativ 2 går ut på at de samme materielle vilkårene som stilles i lovens § 3 tredje ledd til en tjenestemannsorganisasjon, også skal oppfylles av en yrkesorganisasjon. I tillegg skal dagens materielle vilkår i § 3 fjerde ledd stå uendret, dvs at

- yrkesorganisasjonen må organisere arbeidstakere fra ett yrke og oppta medlemmer både i og utenfor statstjenesten,
- den må ha minst 50 medlemmer og
- minst 50 av disse medlemmene må være statlige tjenestemenn og utgjøre minst halvparten av det samlede antall tjenestemenn i landet innenfor ved-

kommende yrke.

Rapporten ga sin tilslutning til utvalgets alternativ 2, slik at forhandlingsretten for en yrkesorganisasjon og en frittstående tjenestemannsorganisasjon skulle bli mer likestilt. For at ikke kravene skulle bli så strenge at det nærmest ville bli umulig å fylle kravene og dermed oppnå forhandlingsrett, utformet imidlertid departementet et eget utkast til lovtekst. En yrkesorganisasjon skulle derfor kunne få forhandlingsrett når følgende vilkår var oppfylt:

1. organisasjonen må være landsomfattende og organisere arbeidstakere innen ett yrke som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten
2. medlemmene innenfor yrket må utgjøre minst halvparten av denne yrkesgruppen i staten, og
3. utgjøre minst 50 tjenestemenn i virksomheten eller tjenestegrenen.

Forslaget innebar at en landsomfattende yrkesorganisasjon som har minst halvparten av medlemmene innen denne yrkesgruppen i staten, i tillegg må ha minst 50 tjenestemenn i etaten eller tjenestegrenen for å få forhandlingsrett. Forslaget utelukket således forhandlingsrett for yrkesorganisasjoner som har medlemmene sine spredt rundt i staten og ikke fyller vilkåret om 50 tjenestemenn i en etat eller tjenestegren.

Det ble også formulert en annen variant av forslaget, med følgende vilkår for forhandlingsrett for yrkesorganisasjoner:

- a) organisasjonen må være landsomfattende og organisere arbeidstakere innen ett yrke som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten
- b) ha minst 50 medlemmer og medlemstallet utgjøre minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrkesgruppe
- c) for å få rett til å oppta forhandlinger om krav som bare gjelder tjenestemenn i én enkelt virksomhet eller tjenestegren, må medlemstallet utgjøre minst halvparten av tjenestemennene i vedkommende yrkesgruppe innen virksomheten eller tjenestegrenen.

Pkt. a) og b) tilsvarer dagens lovtekst, mens pkt c) innebærer en skjerpelse av kravene. Dette ville gjøre det lettere å oppnå forhandlingsrett fordi kravet om 50 medlemmer i etaten eller tjenestegrenen ble erstattet med kravet om at medlemstallet måtte utgjøre minst halvparten av tjenestemennene i vedkommende yrkesgruppe innen etaten eller tjenestegrenen. Forslaget innebar en ytterligere begrensning for lokal forhandlingsrett for konkurrerende organisasjoner. Departementet ba om høringsinstansenes syn på dette forslaget, uten selv å ta standpunkt.

Utvalgets *alternativ 3* gikk ut på å øke kravet til antall medlemmer fra minst 50 til minst 200 medlemmer.

I rapporten sa man seg enig i en slik økning i kravet til antall medlemmer. Bakgrunnen var den utvikling som har skjedd både når det gjelder økningen i utdanningsnivået og den økende grad av spesialisering og profesjonalisering som har funnet sted innenfor alle yrker. Det ble også vist til at kravet til antall medlemmer i hovedorganisasjonene var foreslått skjerpet.

Rapporten konkluderte med at vilkårene for forhandlingsrett for en yrkesorganisasjon burde være i samsvar med utvalgets alternativ 3. Det ble videre foreslått at lokal forhandlingsrett i virksomheten i tillegg skulle være betinget av at organisasjonen har minst halvparten av tjenestemennene som medlemmer (alternativ 2).

I rapporten foreslo departementet også at man skulle gå tilbake til den opprinnelige ordning hvor yrkesorganisasjonenes forhandlingsrett ble bestemt av Kongen. Kongen skulle således vurdere om organisasjoner som oppfylte vilkårene også var «representative» innen staten, dvs. om organisasjonens medlemmer i staten utgjorde en yrkesgruppe som hadde selvstendig interesse i å forhandle om sine lønns- og arbeidsvilkår.

Bestemmelsen ville føre til at når en yrkesorganisasjon tilfredsstillers lovens vilkår, har organisasjonen forhandlingsrett slik tjenestetvistloven definerer denne rett. Forhandlingskravene må ha saklig sammenheng med organisasjonens status. Det ble forutsatt at forhandlingsrettens omfang skulle bestemmes samtidig med at en yrkesorganisasjon ble gitt forhandlingsrett. Kongens myndighet etter denne bestemmelsen skulle kunne delegeres.

I rapporten ble det foreslått følgende ordlyd i tjenestetvistloven § 3 fjerde og femte ledd:

«Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten, kan av Kongen eller vedkommende departement gis forhandlingsrett om nærmere fastsatte lønns- og arbeidsvilkår såfremt organisasjonen har minst 200 tjenestemenn som medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.

For å få rett til å oppta forhandlinger om krav som bare gjelder tjenestemenn i en enkelt virksomhet eller tjenestegren, må medlemstallet utgjøre minst halvparten av tjenestemennene i vedkommende yrkesgruppe innen virksomheten eller tjenestegrenen.»

8.3 Høringsuttalelser

Også når det gjelder høringsforslaget til § 3 fjerde og femte ledd har høringsinstansene svært forskjellige synspunkter. Flere instanser sier seg enige i departementets forslag vedrørende yrkesorganisasjoners forhandlingsrett, eventuelt at de ikke har merknader til forslaget. Det er også kommet sterke motforestillinger til forslaget i høringsrunden, spesielt fra dagens yrkesorganisasjoner.

Miljøverndepartementet sier seg enige i forslaget til endringer. *Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet* er også enig i de foreslåtte krav til skjerping av forhandlingsretten for yrkesorganisasjoner, men har innvendinger mot formuleringen av forslaget. *Kommunal- og regionaldepartementet* mener at høringsforslaget går lenger enn utvalgets tre skisserte alternativer og mener at det bør vurderes om det er nødvendig å stramme inn vilkårene for yrkesorganisasjonenes forhandlingsrett i den grad forslaget legger opp til.

Av hovedsammenslutningene støtter *LO Stat* høringsrapportens forslag. *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Stat (YS-S)* viser til at yrkesorganisasjoner i dag har forhandlingsrett for samtlige medlemmer i statstjenesten og uttaler videre:

«Yrkesorganisasjonene har etter dette (nåværende lov) en langt sterkere stilling enn tjenestemannsorganisasjoner, og har på sett og vis en rettslig stilling som kan minne om hovedsammenslutningene.»

YS-S støtter forslaget om å skjerpe lovens krav og går inn for utvalgets alternativ 1, slik at det forutsettes at en yrkesorganisasjon også oppretter en egen

tjenestemannsorganisasjon. Også forslaget om en avgrensning av forhandlingsretten til «nærmere fastsatte lønns- og arbeidsvilkår» støttes.

Akademikernemener derimot at høringsforslaget vil kunne føre til ytterligere begrensning i forhandlingsretten lokalt for de yrkesorganisasjoner som generelt har forhandlingsrett overfor staten. Akademikerne mener dette verken er nødvendig eller hensiktsmessig. Hovedsammenslutningen støtter heller ikke forslaget om å heve kravet til antall medlemmer. Det anføres også at domstolene må ha oppgaven med å avgjøre hvorvidt lovens vilkår for forhandlingsrett er oppfylt, slik som i dag. Akademikerne sier seg derfor uenige i at Kongen skal foreta en selvstendig vurdering.

Norsk Lærerlag og Lærerforbundet mener at loven fungerer tilfredsstillende i dag og ser ikke behovet for en innstramning av forhandlingsretten slik som foreslått.

Når det gjelder de øvrige organisasjonene, uttaler *Politiets fellesforbund* at dagens forhandlingsordning og tjenestetvistlovens bestemmelser forskjellsbehandler frittstående tjenestemanns- og yrkesorganisasjoner.

Norges ingeniørorganisasjon (NITO) er av den oppfatning at dagens ordning med hensyn til yrkesorganisasjoners forhandlingsrett har fungert tilfredsstillende og motsetter seg derfor endringer i dagens etablerte praksis. NITO går videre mot, at kravet om at organisasjonen skal ha minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke, også innføres på virksomhets- eller tjenestegrensnivå. NITO ser heller ikke behov for å avgrense forhandlingsretten til «nærmere fastsatte lønns- og arbeidsvilkår» eller at Kongen (departementet) skal kunne bestemme hvem som har forhandlingsstatus, selv om lovens materielle vilkår er oppfylt. NITO ser ikke behov for å øke kravet til antall medlemmer fra 50 til 200, men kan subsidiært støtte denne delen av forslaget, dersom det innføres en regel om at de endrede kravene ikke gjøres gjeldende for eksisterende yrkesorganisasjoner, dvs. tilsvarende det som nå gjelder for hovedsammenslutninger.

Norsk sykepleierforbund hevder at høringsforslaget vil føre til en innskrenking i yrkesorganisasjonenes forhandlingsrett, og går derfor mot forslaget.

Norske Fysioterapeuters Forbund (NFF) mener at kravene som er nevnt i høringsforslaget for å oppnå status som forhandlingsberettiget yrkesorganisasjon er for strenge. NFF går videre mot at yrkesorganisasjoners forhandlingsrett skal bestemmes av Kongen, i tillegg til at de lovfestede vilkår må være oppfylt. NFF mener også at et krav om 200 medlemmer er for mye, og at 100 medlemmer må være tilstrekkelig.

Norges Farmaceutiske Forening mener at loven må være innrettet slik at man sikrer organisasjonenes mulighet for medvirkning gjennom forhandlingsrett. I dette ligger at krav til størrelse må være underordnet krav til representativitet. Norges Farmaceutiske Forening motsetter seg både forslaget om økning av antall medlemmer til 200, begrensningen til «nærmere fastsatte lønns- og arbeidsvilkår» og kravet til representativitet innen virksomheten eller tjenestegrenen.

Norsk Helse- og Sosialforbund går mot at kravet til antall medlemmer økes. Forbundet støtter heller ikke den foreslåtte saklige begrensningen.

Den Norske Jordmorforening mener at forslaget kan gi store negative ringvirkninger for både store og små, men representative, yrkesorganisasjoner og

foreslår at dagens vilkår opprettholdes. Foreningen mener at den profesjonsutdannelsen som ligger til grunn for yrket må være avgjørende.

Uavhengige Fagforeningers Forum går mot forslaget, da dette anses å gripe inn i organisasjonsfriheten og legger opp til en sentralisering av fagforeningene ved lovtvang.

Professor Stein Evju påpeker bl.a. at høringsforslaget går lengre enn utvalgets endringsforslag og mener at det er et uklart forhold mellom høringsforslagets § 3 fjerde ledd og § 3 femte ledd.

8.4 Departementets vurderinger og forslag til endringer

Etter departementets syn er det flere grunner som taler for at lovens yrkesbegrep og vilkårene for å gi forhandlingsrett, må presiseres. Utdannelser som danner grunnlaget for yrkesbegrepet og svært ofte også medlemskap i en yrkesorganisasjon, må kun være et utgangspunkt når vilkårene for forhandlingsrett skal vurderes. Det avgjørende vil være om utdanningen er en forutsetning for utøvelsen av et nærmere bestemt yrke. Begreper som «profesjon» eller «yrke» er utførlig belyst i samfunnsvitenskapelig litteratur.

Kravet om at en yrkesorganisasjon må ha minst 50 tjenestemenn som medlemmer har stått uendret siden loven ble til i 1958. Ved revisjonen av tjenestetvistloven i 1969 kom komiteen til at kravet til antall medlemmer burde økes fra 50 til minst 100 medlemmer. Økningen var begrunnet med veksten i antall tilsatte i det statlige tariffområdet. Flere av organisasjonene gikk også den gang inn for at kravet til medlemmer burde økes. Departementets oppfatning var den gang at kravet ikke burde endres. Begrunnelsen var at det var så kort tid etter at loven ble til og at man av den grunn burde høste mer erfaring før en eventuelt endret kravet til antall medlemmer.

På bakgrunn av den utviklingen som har skjedd når det gjelder økningen i utdanningsnivået og med økende grad av spesialisering og profesjonalisering innenfor alle yrker, er departementet av den oppfatning at det nå er rimelig med en økning av kravet til antall medlemmer. I og med at også kravene til antall medlemmer for hovedorganisasjonene skjerpes, finner departementet det ikke urimelig at dette også skal få betydning for yrkesorganisasjonene. Departementet har kommet til at antall medlemmer bør økes fra minimum 50 til 200 tjenestemenn for en yrkesorganisasjon.

På bakgrunn av høringsuttalelsene og ovennevnte gjennomgåelse vil departementet foreslå at vilkårene for forhandlingsrett for en yrkesorganisasjon bør være i samsvar med utvalgets alternativ 3. Se punkt 8.3 ovenfor. For øvrig bør det nevnes at yrkesorganisasjonene beholder avledet forhandlingsrett etter § 4 siste ledd, idet departementet ikke vil gi sin tilslutning til høringsforslagets alternativ 2. Det vises her til hva som er anført under punkt 10 nedenfor.

Departementet vil heller ikke foreslå at man går tilbake til den opprinnelige ordning hvor yrkesorganisasjonenes forhandlingsrett ble bestemt av Kongen. Departementet er enig med de mange høringsuttalelser som påpeker at det bør være objektive kriterier for når en yrkesorganisasjon har forhandlingsrett.

Bestemmelsen skal forstås slik at når en yrkesorganisasjon tilfredsstillers lovens vilkår, har organisasjonen forhandlingsrett. Lovens yrkesbegrep er knyttet til den felles utdannelsesbakgrunn som danner grunnlaget for den enkeltes rett til medlemskap i organisasjonen. Departementet er av den oppfatning at det må være en saklig sammenheng mellom forhandlingskravene knyttet til de enkelte stillinger og det yrkesbegrep som er lagt til grunn ved fastsettelsen av organisasjonenes forhandlingsstatus.

8.5 Etablerte yrkesorganisasjoner

Departementet vil foreslå at organisasjoner som tilfredsstillers lovens någjeldende krav og er gitt forhandlingsrett som yrkesorganisasjon, beholder denne rett etter lovendringen. Dette er forøvrig i samsvar med det standpunktet departementet har tatt når det gjelder endrede vilkår for å være en hovedsammenslutning og som er kommet til uttrykk i lovforslaget i rapportens § 3 annet ledd.

For å slå fast at allerede etablerte hovedsammenslutninger og yrkesorganisasjoner med forhandlingsrett beholder denne, har departementet valgt å lovfeste dette i nytt fjerde (siste) ledd i § 3. I stedet for å gjeninnføre separate og til dels likelydende bestemmelser for begge grupper, foreslår departementet en felles bestemmelse i et nytt fjerde ledd. Her omtales begge grupper og bestemmelsen sikrer forhandlingsrett både for hovedsammenslutninger av tjenestemannsorganisasjoner og etablerte yrkesorganisasjoner som hadde forhandlingsrett pr. 1. januar 2002, såfremt de oppfyller nåværende lovs vilkår. Overgangsordningen inntatt i § 3 annet ledd, som omfatter hovedsammenslutninger dannet før 1. juli 1969, foreslås opphevet. Det er idag ingen hovedsammenslutninger som bygger sin forhandlingsrett på denne bestemmelse.

8.6 Departementets lovforslag

Departementet vil foreslå at tjenestetvistloven § 3 tredje ledd (nåværende fjerde ledd) gis denne ordlyd (endring i kursiv):

«Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten, har forhandlingsrett såfremt den har minst 200 tjenestemenn som medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.»

9 Vilkårene for forhandlingsrett. Departementets samlede lovforslag til § 3

På bakgrunn av ovennevnte drøftelse vil departementet foreslå at § 3 gis denne ordlyd (endring i kursiv):

«Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner har forhandlingsrett såfremt:

1. den har minst 20.000 tjenestemenn som medlemmer og
2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 5 virksomheter

eller

1. den har minst 40.000 tjenestemenn som medlemmer og
2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 3 virksomheter.

Tjenestemannsorganisasjon har forhandlingsrett såfremt:

1. den omfatter tjenestemenn i en virksomhet eller i en tjenestegren,
2. har minst 50 tjenestemenn som medlemmer og
3. medlemstallet utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet i vedkommende virksomhet eller tjenestegren.

Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten, har forhandlingsrett såfremt den har minst 200 tjenestemenn som medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.

Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke har forhandlingsrett, så fremt hovedsammenslutningen eller organisasjonen var registrert som forhandlingsberettiget per 1. januar 2002 og fremdeles oppfyller de vilkår som da gjaldt.»

10 Fremsettelse av forhandlingskrav

10.1 Gjeldende rett

En tjenstemannsorganisasjon som fyller vilkårene for forhandlingsrett etter lovens § 3 tredje ledd, vil etter § 6 nr. 1 første ledd kun ha forhandlingsrett overfor sitt fagdepartement eller den fagmyndighet som vedkommende tjenestemenn administrativt hører under. Disse tjenstemannsorganisasjoner har således en begrenset forhandlingsrett i forhold til en hovedsammenslutning.

Etter § 6 nr. 2 første ledd fremsetter en hovedsammenslutning sine krav overfor Kongen ved Arbeids- og administrasjonsdepartementet. En hovedsammenslutning kan også fremsette sine krav overfor Arbeids- og administrasjonsdepartementet når kravene bare gjelder et enkelt departement. Hovedsammenslutningene har etter lovens § 6 en betydelig sterkere forhandlingsposisjon overfor staten enn forhandlingsberettigede tjenstemannsorganisasjoner.

I forhold til lovens § 6 har en yrkesorganisasjon etter departementets praksis vært likestilt med en tjenstemannsorganisasjon. Hvis yrkesorganisasjonen har tjenestemenn under flere departementer som medlemmer, vil det kunne oppstå tvil om hvor forhandlingskrav skal sendes. Dette har i de senere år vært løst på den måte at Arbeids- og administrasjonsdepartementet har ansett seg som rette myndighet for slike forhandlingskrav.

10.2 Høringsinstansenes syn

Professor Stein Evju peker på at det er grunn til å skille mellom på den ene side hvem som skal være praktisk forhandlingsaktør på statens side, Arbeids- og administrasjonsdepartementet eller et annet fagdepartement, og på den annen side hvem som skal opptre som og forvalte ansvaret som tariffpart på statens side.

Kommunenes Sentralforbund og *Oslo kommune* finner det uheldig å videreføre den ordning at lærerorganisasjonene fortsatt skal ha en lovfestet rett til å forhandle lønn direkte med staten og ikke med fylkeskommunen eller kommunen der lærerne faktisk er ansatt. Etter Oslo kommunes syn vil den foreslåtte endring av § 6 nr 3 fastlåse lærerorganisasjonenes status som statens tariffpart også i fremtiden og motvirke eventuell omlegging på arbeidsgiversiden når det gjelder forhandlingsansvaret for lærere. D e p a r t e m e n t e t er av den oppfatning at den foreslåtte endringen kun innebærer en modernisering av lovens begreper og ikke kan tas til inntekt for hvor forhandlingsansvaret for lærere bør ligge.

10.3 Departementets vurdering - lovens § 6

Tarifforhandlingsutvalget fremsatte forslag til et nytt siste punktum i lovens § 6 nr. 1 første ledd. Som en følge av endringsforslagene i tjenestetvistloven § 3 foreslås det at Kongen i statsråd, eventuelt det departement som har ansvaret for statens lønnsaker (Arbeids- og administrasjonsdepartementet), bestemmer hvor yrkesorganisasjonene skal fremme sine forhandlingskrav. Yrkesorganisasjoner med krav om hovedtariffavtale vil kunne forhandle om sine lønns- og arbeidsvilkår med det departement som utpekes.

Departementet er enig i utvalgets forslag og vil tilrå at det etableres en lovhjemmel slik at Kongen kan bestemme hvor yrkesorganisasjonene skal fremme sine forhandlingskrav. Ingen av høringsinstansene synes å ha noen innvendig mot etableringen av slik lovhjemmel.

Utskifting av uttrykket «lærere i folkeskolen og framhaldsskolen» med «undervisningspersonell i grunnskolen og videregående opplæring» er foreslått i § 6 nr. 3. Endringsforslaget innebærer at også undervisningspersonell i videregående skole vil omfattes av bestemmelsen i § 6 nr. 3. Begrepet «tjenestegren» står sentralt i flere sammenhenger. Det vises til drøftelsen under punkt 6.2.2. Departementet legger til grunn at undervisningspersonell i grunnskolen utgjør en egen tjenestegren. Det samme gjelder undervisningspersonell i videregående skole (opplæring). Dette er forøvrig i samsvar med tidligere praksis departementet har lagt til grunn.

10.4 Departementets lovforslag

Departementet foreslår at § 6 nr. 1 første ledd gis følgende ordlyd (endringer i kursiv):

«Når en forhandlingsberettiget organisasjon krever opptatt forhandlinger, skal den fremsette sine krav i rekommandert brev til det departement eller den myndighet som vedkommende tjenestemenn administrativt hører under, når kravene gjelder tjenestemenn under et enkelt departement. *Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidsstakere fra ett yrke (yrkesorganisasjon), skal fremsette sine krav i rekommandert brev til det departement eller den myndighet Kongen bestemmer.»*

§ 6 nr. 3 gis følgende ordlyd (endringer i kursiv):

«Landsomfattende tjenestemannsorganisasjon av *undervisningspersonell i grunnskolen og videregående opplæring* kan fremsette sine krav i rekommandert brev overfor det departement som statens lønnsaker hører under, såfremt organisasjonen har over 20.000 medlemmer og representerer minst halvparten av *undervisningspersonellet i grunnskolen og videregående opplæring.*»

11 Administrative og økonomiske konsekvenser

Det antas at lovforslaget om endringer i lov om offentlige tjenestetvister §§ 1, 3 og 6 ikke vil innebære administrative eller økonomiske konsekvenser.

12 Merknader til de enkelte bestemmelser i lovforslaget

12.1 Til § 1

Tjenestetvistloven § 1 regulerer lovens omfang eller virkeområde. Bestemmelsen har stått uendret siden den ble endret i 1969. Dagens ordlyd er basert på det nå opphevede stillingshjemmelsystemet. Etter at dette systemet er blitt opphevet, er departementet av den oppfatning at bestemmelsen bør endres. Det anses formålstjenlig å benytte samme uttrykk som loven opprinnelig inneholdt, nemlig «ansatt i statens tjeneste». Bestemmelsen vil dermed gjelde generelt for arbeidstakere i statens tjeneste, både embets- og tjenestemenn, heltids- og deltidsansatte og fast og midlertidig ansatte. Stillingstypen er således ikke avgjørende for om loven kommer til anvendelse eller ikke.

Arbeidstakere i virksomheter som ikke er en del av statsforvaltningen, men som er eget rettssubjekt, vil ikke omfattes av lovens definisjon. Disse vil i stedet omfattes av lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister. Eksempler på slike virksomheter er statsforetak, aksjeselskaper hvor staten eier hele eller deler av aksjekapitalen, særlovsselskaper og statlige stiftelser.

I tillegg innføres i nytt tredje ledd en adgang for Kongen til å bestemme at arbeidstakere som er omfattet av loven etter første ledd, likevel skal unntas fra loven. Disse arbeidstakerne vil dermed omfattes av arbeidstvistloven, i likhet med arbeidstakere i virksomheter som nevnt ovenfor.

I lovens fjerde ledd (nåværende første ledd tredje punktum) innføres dessuten en rett for den hovedsammenslutning eller den organisasjon som de berørte arbeidstakerne er tilsluttet, til å avgi en uttalelse før Kongen fatter sin beslutning. Kongens myndighet vil på vanlig måte kunne delegeres til departementet.

Det vises for øvrig til omtale i proposisjonens punkt 5.3 ovenfor.

12.2 Til § 3

Denne paragrafen regulerer forhandlingsretten til hovedsammenslutninger av tjenestemannsorganisasjoner (nåværende første og annet ledd), tjenestemannsorganisasjoner (nåværende tredje ledd) og yrkesorganisasjoner (nåværende fjerde ledd). Paragrafen inneholder nærmere krav til organisasjonenes størrelse og representativitet for at de skal ha rett til forhandlinger om inngåelse av tariffavtale med staten.

Departementet foreslår for det første, at begrepet «etat» erstattes med «virksomhet». Dette sistnevnte begrepet benyttes blant annet i Hovedavtalen i staten, og er der nærmere definert.

Det foreslås videre at bestemmelsens første ledd endres slik at hovedsammenslutninger kan bestå av både tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner.

I første ledd skjerpes kravene til en hovedsammenslutnings størrelse for at denne skal ha forhandlingsrett. Det innføres to alternativer: Det første alternativet som kan gi en hovedsammenslutning forhandlingsrett, er at den har minst 20.000 tjenestemenn som medlemmer og at de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner representerer minst 5 virksomheter. Det andre alternativet er at hovedsammenslutningen har minst 40.000 tjenestemenn som medlemmer og at de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner representerer minst 3 virksomheter.

Vilkårene for at en tjenestemannsorganisasjon skal ha forhandlingsrett videreføres i paragrafens annet ledd, som tidligere var tredje ledd. Imidlertid skiftes uttrykket «etat» ut med «virksomhet», uten at dette medfører noen realitetsforskjell. Uttrykket «en gruppe av en etat» fjernes, da det ikke antas å ha noen selvstendig betydning.

Når det gjelder landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten (yrkesorganisasjon), så skjerpes kravet til forhandlingsrett ved at det foreslås at organisasjonen må ha minst 200 tjenestemenn som medlemmer, mot 50 tjenestemenn nå. Som tidligere kreves det at disse medlemmene utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke. Også ordningen med kun å ha objektive kriterier for forhandlingsretten for yrkesorganisasjoner videreføres. Det samme gjelder yrkesorganisasjoners avledede forhandlingsrett etter lovens § 4 siste ledd, som ikke endres. Bestemmelsen om yrkesorganisasjoners selvstendige forhandlingsrett vil heretter stå i § 3 tredje ledd.

Da tjenestetvistloven ble endret ved lov 19. juni 1969 nr. 74, innførte man i loven en overgangsbestemmelse i nytt annet ledd i § 3, slik at de hovedsammenslutninger som var dannet før 1. juli 1969 bare behøvde å oppfylle de tidligere krav i loven til hovedsammenslutningers forhandlingsrett. Så lenge en tidligere dannet hovedsammenslutning oppfylte de dagjeldende vilkår, hadde den forhandlingsrett. Årsaken til dette var at man ikke fant å burde foreslå at de nye, skjerpede krav ble gjort gjeldende for de hovedsammenslutninger som hadde oppnådd forhandlingsrett ut fra lovens tidligere vilkår.

Når nå vilkårene for forhandlingsrett foreslås skjerpet for hovedsammenslutninger og yrkesorganisasjoner, er departementet av den oppfatning at samme syn bør legges til grunn. Dette medfører at den tidligere bestemmelse om forhandlingsretten for hovedsammenslutninger som ble dannet før 1. juli 1969 oppheves. I stedet innføres en ny bestemmelse i nytt fjerde ledd, som fastslår at både hovedsammenslutninger av tjenestemannsorganisasjoner og landsomfattende organisasjoner som organiserer arbeidstakere fra ett yrke (yrkesorganisasjon) har forhandlingsrett såfremt hovedsammenslutningen eller organisasjonen 1. januar 2002 oppfylte lovens dagjeldende krav til forhandlingsrett. Det sies videre uttrykkelig i bestemmelsen at hovedsammenslutningen eller organisasjonen fremdeles må oppfylle de vilkårene som da gjaldt.

Det vises for øvrig til omtale i proposisjonens punkt 6.4, 7.3 og 8.4 ovenfor.

12.3 Til § 6

Denne paragrafen regulerer blant annet et praktisk spørsmål knyttet til forhandlingsberettigede hovedsammenslutninger og organisasjoner, nemlig overfor hvem krav skal fremsettes.

Någjeldende § 6 nr. 1 første ledd bestemmer at en forhandlingsberettiget organisasjon skal fremsette sine krav til det departement eller den myndighet som vedkommende tjenestemenn administrativt hører under, når kravene gjelder tjenestemenn under et enkelt departement. Når det gjelder yrkesorganisasjoner, så har man i praksis likestilt disse med tjenestemannsorganisasjoner i denne sammenheng. Yrkesorganisasjoner kan imidlertid ha tjenestemenn under forskjellige departementer som medlemmer. For å fjerne den uklarhet som dermed kan skapes, er det foreslått å innføre et nytt annet punktum i § 6 nr. 1 første ledd. Her fastslås det at Kongen bestemmer hvilket departement eller hvilken myndighet en yrkesorganisasjon skal fremsette sine krav overfor.

I § 6 nr. 3 benyttes uttrykkene «landsomfattende tjenestemannsorganisasjon av lærere i folkeskolen og framhaldsskolen» og «folkeskole- og framhaldsskolelærerne i landet». Som en følge av endringene i betegnelsene på de forskjellige nivåer innenfor skolesektoren, foreslås det en modernisering av begrepsbruken. Samtidig utvides virkeområdet for bestemmelsen ved at ikke bare grunnskolenivået, men også nivået over, den videregående skole, eksplisitt vil omfattes av bestemmelsen. Det foreslås derfor at man i stedet for de nevnte uttrykk benytter «landsomfattende tjenestemannsorganisasjon av undervisningspersonell i grunnskolen og videregående opplæring» og «undervisningspersonellet i grunnskolen og videregående opplæring». Etter tjenestetvistlovens terminologi vil grunnskolen og den videregående skole (opplæring) utgjøre hver sin tjenestegren.

Samme bestemmelse slår fast at tjenestemannsorganisasjon som omtalt i § 6 nr. 3 må ha over 10.000 medlemmer. Som en følge av økningen av kravet til antall tjenestemenn som medlemmer for at en hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner skal ha forhandlingsrett, er det foreslått at man også her hever kravet til 20.000 medlemmer, på samme måte som i § 3 første ledd første alternativ.

Det vises for øvrig til omtale i proposisjonens punkt 7.3 og 10.3 ovenfor.

12.4 Ikrafttredelse

Det foreslås at Kongen får fullmakt til å fastsette tidspunktet for ikrafttredelse. Departementet tar imidlertid sikte på at ikrafttredelse kan skje raskt slik at de endrede vilkår for forhandlingsrett mv. får virkning for hovedtariffoppgjøret pr. 1. mai 2002.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endring i lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endring i lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om endring i lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister

I

I lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Denne lov *gjelder arbeidstakere ansatt i statens tjeneste.*

§ 1 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan bestemme at arbeidstakere nevnt i første og annet ledd ikke skal omfattes av loven.

Før det treffes avgjørelse i medhold av annet og tredje ledd, skal den hovedsammenslutning eller organisasjon som disse arbeidstakere er tilsluttet, være gitt adgang til uttalelse.

§ 1 nåværende tredje ledd blir nytt femte ledd.

§ 3 skal lyde:

Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner har forhandlingsrett såfremt:

- 1. den har minst 20.000 tjenestemenn som medlemmer og
- 2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 5 virksomheter
eller
- 1. den har minst 40.000 tjenestemenn som medlemmer og
- 2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 3 virksomheter.
Tjenestemannsorganisasjon har forhandlingsrett såfremt:
- 1. den omfatter tjenestemenn i en virksomhet eller i en tjenestegren,
- 2. har minst 50 tjenestemenn som medlemmer og
- 3. medlemstallet utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet i vedkommende virksomhet eller tjenestegren.

Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten, har forhandlingsrett såfremt den har minst 200 tjenestemenn som medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.

Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke har forhandlingsrett, så fremt hovedsammenslutningen eller organisasjonen var registrert som forhandlingsberettiget per 1. januar 2002 og fremdeles oppfyller de vilkår som da gjaldt.

§ 6 nr. 1 første ledd skal lyde:

Når en forhandlingsberettiget organisasjon krever opptatt forhandlinger, skal den fremsette sine krav i rekommandert brev til det departement eller den myndighet som vedkommende tjenestemenn administrativt hører under, når kravene gjelder tjenestemenn under et enkelt departement. *Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidsstakere fra ett yrke (yrkesorganisasjon), skal fremsette sine krav i rekommandert brev til det departement eller den myndighet Kongen bestemmer.*

§ 6 nr. 3 skal lyde:

Landsomfattende tjenestemannsorganisasjon av *undervisningspersonell i grunnskolen og videregående opplæring* kan fremsette sine krav i rekommandert brev overfor det departement som statens lønnsaker hører under, såfremt organisasjonen har over 20.000 medlemmer og representerer minst halvparten av *undervisningspersonellet i grunnskolen og videregående opplæring*.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
